

Jaarverslag 2016

Lorentz Casimir Lyceum

**LORENTZ
CASIMIR
LYCEUM**

havo/atheneum/gymnasium

In een stimulerende omgeving daagt het Lorentz Casimir Lyceum leerlingen uit om hun talenten maximaal te ontplooiën als voorbereiding op de moderne samenleving

Inhoudsopgave

	pag
Voorwoord	3
Inleiding: missie en visie	5
I Organisatiestructuur	6
II Onderwijs	8
III Leerlingbegeleiding	14
IV Kwaliteitszorg	16
V Personeel	20
VI Huisvesting, facilitair bedrijf en ICT	23
VII Inspraakorganen	24
VIII Financiën	25
Jaarrekening 2016	
Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	26
Balans per 31 december 2016	27
Staat van baten en lasten 2016	29
Kasstroomoverzicht 2016	30
Toelichting op de balansposten	31
Niet uit de balans blijvende verplichtingen en activa	36
Toelichting op de staat van baten en lasten	37
Voorstel resultaatbestemming	39
IX Continuïteitsparagraaf	40
Personele bezetting en leerlingaantallen	40
Meerjarenbegroting resultaat	41
Meerjarenbalans	42
Interne risicobeheersingssysteem	43
Risico-analyse	44
Rapportage toezichthoudend orgaan	47
X Bijlagen:	
Gegevens over de rechtspersoon	49
Bezoldiging bestuurders en toezichthouders	50
Organigram	52
Accountantsverklaring	53

Voorwoord

Hierbij bieden wij u ons jaarverslag 2016 aan. In grote lijnen geeft het inzicht in onze ambities en de behaalde resultaten. Daarbij hebben wij ons laten leiden en inspireren door het Sectorakkoord VO 2014-2017, maar ook de VO-2020 ambitie van de VO-raad, het visiestuk van het samenwerkingsverband Orion.

Daarnaast heeft er in 2016 een uitgebreid visietraject plaatsgevonden, waarbij wij opnieuw hebben stilgestaan bij onze missie en visie. De missie is onveranderd gebleven:

In een stimulerende omgeving daagt het Lorentz Casimir Lyceum leerlingen uit hun talenten maximaal te ontplooiën als voorbereiding op de moderne samenleving.

De visie is opnieuw geformuleerd:

- Leerlingen volgen gedegen onderwijs van hoog niveau en behalen bovengemiddelde resultaten.
- Leerlingen nemen voor zichzelf en voor anderen hun verantwoordelijkheid in het leerproces.
- Leerlingen ervaren een veilige omgeving en voelen zich gewaardeerd.
- Leerlingen kunnen, naast het basiscurriculum, kiezen uit een divers aanbod van activiteiten binnen en buiten de school.
- Leerlingen zijn in staat zelfstandig en in samenhang succesvol deel te nemen aan de moderne samenleving.

Bij de realisatie van onze ambities geldt altijd dat een gezonde balans in werk/leeromgeving het kader is voor onze doelen. Daarbij willen we met elkaar werken vanuit onze passie, onze leerlingen inspireren en hen laten werken vanuit hun intrinsieke motivatie.

In navolging van de visiediscussie zijn alle vaksecties aan het werk gegaan met het formuleren van de doelstellingen, vertaald naar het vakgebied. De eerste sectieplannen hebben daarbij eind 2016 het licht gezien, waarvan we een mooi vervolg verwachten in het komende schooljaar. Zo zijn wij samen aan het werk aan de geformuleerde doelstellingen, die binnen de landelijke kaders te vinden zijn, maar die qua ambitie niveau daarbovenuit willen stijgen.

We hebben een complexe taak: kennis en vaardigheden bijbrengen in de maatschappelijke context van een snel veranderende samenleving. Naast het opbouwen van kennis levert de school ook een belangrijk aandeel in de socialisatie van het kind, dat onze school als jong volwassene verlaat, als een burger met maatschappelijke verantwoordelijkheden, een bewustzijn daarvan en de capaciteiten om er iets mee te doen. Soms wringt deze verantwoordelijkheid met de door ons gewenste hoge resultaten. In deze paradox blijven we onze weg zoeken, uitgaande van een positieve pedagogiek en een hoog cognitief niveau als basiswens.

Onze organisatievorm zoekt het midden tussen projectmatige manier van werken bij o.a. Quest en het klassieke onderwijs. Dit vormt een prettige combinatie van regelmaat en onderbreking, waarbij leerlingen verantwoordelijkheid kunnen nemen en verantwoording daarover kunnen afleggen.

Vanzelfsprekend moet onze lat op cognitief niveau hoog blijven liggen. Uit de resultaten zoals die zichtbaar zijn bij Vensters voor Verantwoording, bij de Opbrengstenkaart van de Inspectie maar ook in de diverse overzichten van de 'beste scholen' blijkt dat onze school met beide afdelingen landelijk heel erg goed blijft scoren. Al jarenlang staat het Lorentz Casimir Lyceum garant voor kwalitatief goed onderwijs. Met Quest hebben wij een eigen invulling gegeven aan uitdagend onderwijs, gebaseerd op het verwerven van de zogenaamde 21st century skills: samenwerken, planmatig werken, probleemoplossend denken, communiceren en presenteren, creatief en innovatief zijn. Daarmee leggen we als school bij onze leerlingen een stevige basis voor hun verdere ontwikkeling.

We kunnen als school trots zijn op de bijdragen van onze medewerkers, leerlingen en ouders, want in deze samenwerking schuilt de kiem van ons succes.

Bij de afsluiting van 2016 hoort een kleine vooruitblik naar het komend jaar. De school heeft een prachtige basis in haar kern, waar zowel de heer Lorentz als beta-wetenschapper als de heer Casimir als pedagoog herkenbaar in aanwezig zijn. Verbinding van deze heren in haar fundament, zowel binnen als buiten de school is de uitdaging voor het komend jaar. Ik wens de school en al haar stakeholders toe, dat deze in balans met beide oprichters in staat zal zijn om haar kwaliteiten van nu uit te breiden naar de wensen voor de toekomst!

Jessica Baart
Rector-bestuurder

Inleiding: missie en visie

Het nieuwe schoolplan 2021 is vastgesteld. De missie is onveranderd gebleven, de visie is echter in nuance bijgesteld:

Missie

In een stimulerende omgeving daagt het Lorentz Casimir Lyceum leerlingen uit om hun talenten maximaal te ontplooiën als voorbereiding op de moderne samenleving.

Visie

- Leerlingen volgen gedegen onderwijs van hoog niveau en behalen bovengemiddelde resultaten.
- Leerlingen nemen voor zichzelf en voor anderen hun verantwoordelijkheid in het leerproces.
- Leerlingen ervaren een veilige omgeving en voelen zich gewaardeerd.
- Leerlingen kunnen, naast het basiscurriculum, kiezen uit een divers aanbod van activiteiten binnen en buiten de school.
- Leerlingen zijn in staat zelfstandig en in samenhang succesvol deel te nemen aan de moderne samenleving.

Deze missie en visie zijn omschreven naar onderwijsdoelstellingen, die we vanuit een positieve pedagogiek willen gaan benaderen:

1. Gedegen onderwijs, gericht op vakkennis en vakvaardigheden met een bovengemiddeld examenresultaat.
2. 21^e-eeuwse vaardigheden, maatschappelijke oriëntatie, omgevingsgericht, samenwerking en samenhang.
3. Eigenaarschap van elke deelnemer, professioneel functioneren, verantwoordelijkheid voor jezelf en de omgeving en groei naar zelfstandigheid.
4. Breed palet aan activiteiten voor elke capaciteit, elk talent en elke interesse.
5. Positieve pedagogiek, waardering voor elke deelnemer, veiligheid en respect.

Daarbij geldt altijd dat we vanuit een gezonde balans in werk/leeromgeving proberen deze doelen te bereiken. De waarde behandel een ander zoals je zelf ook graag behandeld wilt worden is daarbij in basis aanwezig.

Er is op het Lorentz Casimir Lyceum een bijzonder stevig fundament aanwezig. Onze basis is goed. In 2016 is een start gemaakt met de doelstellingen die we voor de komende vier jaar hebben beschreven. Een geborgen leer- en werkomgeving met daarnaast eigenaarschap voor alle deelnemers van school mag daarbij meer vanzelfsprekend zijn. Zo proberen wij gezamenlijk invulling geven aan onze missie!

I Organisatiestructuur

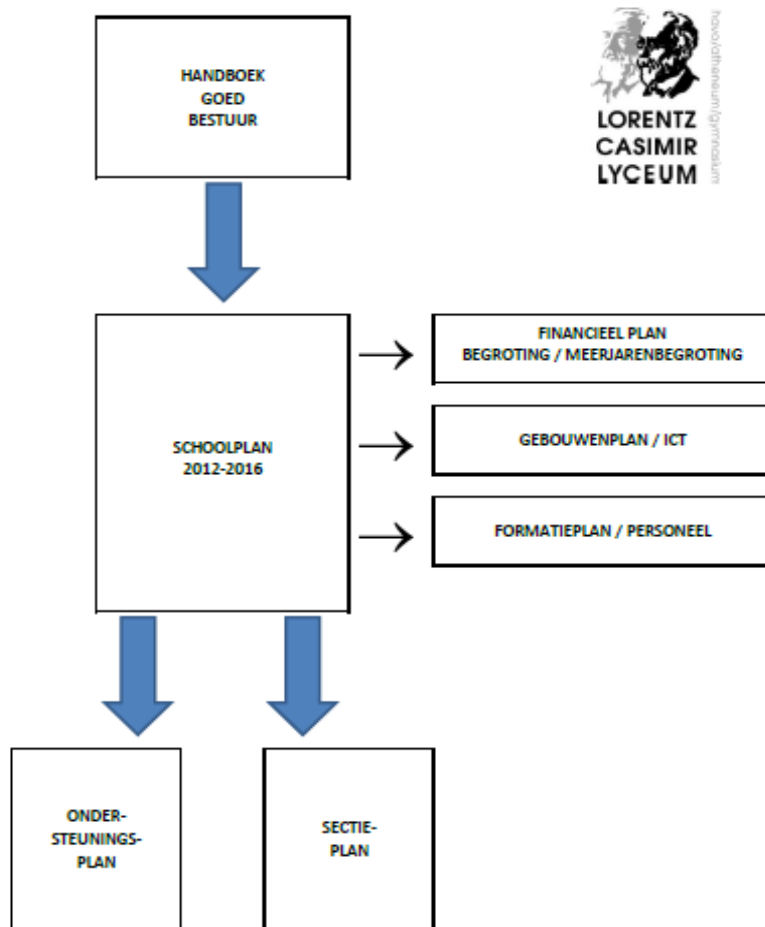
Bestuursmodel

In 2015 is een overstap gemaakt naar een Raad van Toezicht model voor de stichting Algemeen Bijzonder Voortgezet Onderwijs Eindhoven (ABVOE). De rector-bestuurder bestuurt de stichting onder toezicht van de raad van toezicht en voert als zodanig het bevoegd gezag over de onder de stichting ressorterende school. In het managementstatuut staat de rol van de correctoren duidelijk omschreven, de rol van de rector-bestuurder is in de statuten van het bestuursreglement uitgewerkt. De rector-bestuurder legt verantwoording af over het functioneren van de stichting en de onder de stichting ressorterende school. Het besturen gebeurt met in achtneming van de statuten, het reglement voor de raad van toezicht en het bestuursreglement en de voor de stichting van toepassing zijnde Code Goed Bestuur.

Ongeacht de taken en bevoegdheden binnen de schoolleiding wordt gewerkt volgens het principe van collectieve verantwoordelijkheid. Als niet tot consensus in besluitvorming kan worden gekomen, dan neemt de rector-bestuurder het besluit.

De samenhang van de plannen wordt in onderstaand model schematisch weergegeven. Beleidsplannen worden naast de reguliere wettelijke kaders ook mede beïnvloed door de gemeenschappelijk gedragen visie van het Orion samenwerkingsverband. Bij de opgestelde plannen wordt een grote mate van gedragenheid nagestreefd onder de personeelsleden, door bij de samenstelling ervan op basis van vrijwillige bijdragen input te verzamelen.

SAMENHANG PLANNEN

Per 1 september 2016 bestond de raad van toezicht uit:

De heer ir. J.E. Blankevoort, voorzitter

De heer drs. P.C.A. Aben RA

De heer ir. G.J. van den Haak

Mw. drs. M.C.T.M. List-De Roos

De heer Dr. O. Raz

Directiestructuur

Mevrouw drs. J. Baart MGM is rector-bestuurder van de school. De rector-bestuurder vormt samen met mevrouw drs. P.M. Verstegen-Bogers conrector begeleiding, de heer P.A.B.M. van Dijck, conrector interne organisatie en de heer H.M.H.G. Prinsen conrector onderwijs de directie van de school.

Organigram van de structuur.

In de bijlage vindt u het organigram van het Lorentz Casimir Lyceum.

Orion

Het Lorentz Casimir Lyceum maakt deel uit van Orion. Dat is een samenwerkingsverband van 13 onafhankelijke scholen in de regio zuidoost Brabant. De scholen werken nauw samen op het gebied van onderwijsontwikkeling, personeelszaken, kwaliteitszorg en beheer. Het is een leernetwerk waarin vooral expertise wordt uitgewisseld op diverse niveaus van de deelnemende scholen. Kennisdeling, kwaliteitsbewustzijn en deskundigheidsbevordering staan voortdurend op de agenda. Verder werken de scholen in wisselende samenstelling samen bij het afsluiten van contracten, zoals een kopieercontract, een energiecontract en de Europese aanbesteding van 'gratis schoolboeken'. In dit schooljaar is door de bestuurders een gezamenlijke studiereis naar Canada ondernomen met als kernvraag de kwaliteitsverbetering die het Canadese onderwijs in een periode van 10 jaar voor elkaar heeft gekregen nader te onderzoeken. Namens het rectorenoverleg zit onze rector de Orion brede kwaliteitscommissie voor. In dat kader worden drie keer per jaar bijeenkomsten georganiseerd voor de medewerkers kwaliteitszorg van Orion. Onderwerpen van aandacht zijn bijvoorbeeld de onderlinge audits per afdeling of per sectie geweest. Daarnaast is gezamenlijk een begin gemaakt met het benoemen van kwaliteitscriteria voor nieuwe manieren van lesgeven, zodat we op basis daarvan observatiecriteria kunnen vaststellen. Conclusies en aangrijpingspunten voor verbetering zijn meegenomen in het meerjaren visiedocument dat door Orion is opgesteld.

Lyceum op algemene grondslag

Het Lorentz Casimir Lyceum heeft sinds haar oprichting in 1930 vriendschapsbanden met drie andere lycea in Nederland. Het Amsterdams Lyceum, het Kennemer Lyceum en Het Baarnsch Lyceum behoren samen met het Lorentz Casimir Lyceum tot de oudste Nederlandse lycea op algemene grondslag. Jaarlijks ontmoeten onze leerlingen elkaar op een Artistieke Interlyceale en een Sport Interlyceale.

VBS (verbindend door diversiteit in het onderwijs)

Het Lorentz Casimir Lyceum is ook lid van de netwerkorganisatie VBS. Hierin zijn zo'n 250 scholen voor primair en voortgezet onderwijs aangesloten. Er zijn gezamenlijke inkoop mogelijkheden, en VBS is beschikbaar als vraagbaak op verschillende expertisegebieden als bedrijfsvoering, diversiteit, een leven lang leren en samenwerking.

II Onderwijs

Doorstroom, resultaten en profielkeuze

Op 1 oktober 2016 stonden op onze school 1220 leerlingen ingeschreven, waarvan 6 die op een ROC hun diploma of certificaten proberen te halen, de zogenaamde Vavo-leerlingen.

De ontwikkeling van het aantal leerlingen in de afgelopen jaren is als volgt:

jaar	2011	2012	2013	2014	2015	2016
leerlingaantal	1219	1147	1170	1118	1133	1220

Op 1 oktober 2016 waren de leerlingen als volgt over de leerjaren en de opleidingen verdeeld:

	Havo/VWO	Havo	Atheneum	Gymnasium	Totaal
Brugklas	116	29		123	268
Leerjaar 2		89	69	46	204
Leerjaar 3		78	65	45	188
Leerjaar 4		90	105	40	235
Leerjaar 5		67	80	39	186
Leerjaar 6			101	32	133
Vavo-leerl.		4	2		6
Totaal	116	357	422	325	1220

In de onderbouw bieden we ons programma Quest aan, sinds 2013-2014 voor alle leerlingen. Deelname aan versterkt Engels (Cambridge) is een keuze voor onze leerlingen. Zij kunnen aan het einde van het meerjarig traject een certificaat behalen van het Cambridge Advanced Programma (CAE) of van het Proficiency Programma (CPE/near native).

	klas 1	klas 2	klas 3	klas 4 havo	klas 4 vwo	klas 5 vwo
Cambridge	233	154	133	30	116	55

Examenresultaten

Uitslag examenresultaten 2009 tot en met 2016

Schooljaar	HAVO			VWO		
	aantal leerlingen	aantal geslaagden		aantal leerlingen	aantal geslaagden	
2015-2016	91	79	86.9%	101	92	91,1%
2014-2015	66	59	89.4%	99	96	97.0%
2013-2014	70	64	91.4%	151	138	91.4%
2012-2013	77	65	84.4%	137	128	93.4%
2011-2012	80	67	83,8%	150	126	84,0%
2010-2011	82	79	96,3%	119	107	89,2%
2009-2010	62	57	92,0 %	108	104	96,2%
2008-2009	65	58	89,2 %	130	126	96,9%

Door- en uitstroomgegevens einde schooljaar 2015-2016

1 ^e brugjaar havo/vwo	Aantal leerlingen einde schooljaar	Bevorderd naar het havo	Bevorderd naar het vwo	Bevorderd naar het havo of vwo en verlaat de school	Niet bevorderd	Niet bevorderd en verlaat de school
	201	85 42,3%	112 55,7%	2 1,0%		2 1,0%

havo Leerjaar	Aantal leerlingen einde schooljaar	Bevorderd	Bevorderd en verlaat de school	Bevorderd naar een andere schoolsoort	Niet bevorderd / geslaagd	Niet bevorderd/ geslaagd en verlaat de school
2	74	68 91,9%			4 5,4%	2 2,7%
3	68	58 85,3%	1 1,5%	1 1,5%	3 4,3%	5 7,4%
4	71	58 81,7%			6 8,5% 1* 1,4%	6 8,4%
5	91	4 4,4% 1* 1,1%	74 81,4%		5 5,5% 4* 4,4%	3 3,2%

* Rutterouters

vwo Leerjaar	Aantal leerlingen einde schooljaar	Bevorderd	Bevorderd en verlaat de school	Bevorderd naar het havo	Niet bevorderd / geslaagd	Niet bevorderd /geslaagd en verlaat de school
2	109	106 97,2%		3 2,8%		
3	159	140 88,1%	1 0,6%	16 10,1%	2 2,4%	
4	112	105 93,8%			5 5,0%	2 1,7%
5	139	124 89,2%	1 0,7%		11 7,9%	3 2,2%
6	101		92 91,1%		8 7,9% 1* 1,0%	

* Rutterouters

Profielkeuze

Bij de profielkeuze zijn drie zaken belangrijk: wat wil ik (passie)? Wat kan ik (capaciteiten)? En wat is het toekomstperspectief (studieplaats en arbeidsmarkt)? Leerlingen moeten een goed beeld krijgen van wat ze willen, van wat zij kunnen en wat de kansen later zijn. Voor het maken van een goede keuze verzorgen de mentoren en de decanen lessen om het keuzeproces te begeleiden. De vakdocenten adviseren iedere leerling bij de keuze.

Leerlingen gaan ook naar voorlichtingsbijeenkomsten elders.

Als leerlingen en ouders kiezen moeilijk vinden kan de mentor en ook de decaan in een persoonlijk gesprek adviseren. Dit gebeurt ook als het gekozen profiel niet verstandig wordt geacht. Het doel is steeds een profiel te kiezen dat past bij de interesse en de capaciteiten van de leerling. In de voorlichting wordt expliciet gewezen op de extra kansen die een bètaprofiel op de arbeidsmarkt biedt: NG-profiel met als profielkeuzevak natuurkunde of NT-profiel met biologie. We zien dat dit profiel dan ook door een grote meerderheid op het vwo wordt gekozen op onze school.

Aantal leerlingen havo 5 naar profiel	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Cultuur/maatschappij (CM)	8	12	4	14	18
Economie/maatschappij (EM)	39	26	30	42	22
Natuur/gezondheid (NG)	16	17	14	10	10
Natuur/techniek (NT)	15	14	18	16	17
Profielcombinatie NT/NG	6	6	32	10	14

Aantal leerlingen vwo 6 naar profiel	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Cultuur/maatschappij (CM)	3	7	7	8	3
Economie/maatschappij (EM)	43	45	21	25	30
Natuur/gezondheid (NG)	66	62	46	40	28
Natuur/techniek (NT)	26	39	26	29	72
Profielcombinatie EM/CM	9	8	0	6	10
Profielcombinatie NT/NG	53	66	72	35	61

Uitdagend onderwijs voor iedereen

We dagen elke leerling uit om te onderzoeken waar hij of zij goed in is, en daarin uit te blinken. Leerlingen kunnen naast de vaklessen deelnemen aan een groot en divers aanbod van uitdagende activiteiten.

- Het LCL is een Olympiadeschool. Wij enthousiasmeren onze leerlingen om, naast de vaklessen, mee te doen met een groot en divers aanbod van Nationale Olympiades en andere landelijke wedstrijden voor wiskunde, natuurkunde, scheikunde en biologie. Een overzicht van de behaalde resultaten in het schooljaar 2015 - 2016:

Wiskunde Olympiade:

- 26 leerlingen (van brugklas t/m V6) door naar 2e ronde.
- 3 leerlingen bij beste 200 leerlingen van Nederland.
- 2^e plek in bovenbouw klassement op de nationale ranglijst.
- **1^e plek op de nationale ranglijst voor de wiskunde B-dag.**
- 3 leerlingen door naar de 2^e ronde bij de Junior Wiskunde Olympiade

Natuurkunde Olympiade

- 1 leerling door naar de 2^e ronde.
- 21^e plek op de nationale ranglijst.

Scheikunde Olympiade

- 72 leerlingen uit 6 VWO hebben meegedaan aan de 1^e ronde.
- 2 leerlingen zijn door naar de 2^e ronde.
- **1^e plek op de nationale ranglijst en de scholenprijs gewonnen.**

Junior Biologie Olympiade

- 47 leerlingen uit 2 VWO hebben meegedaan aan de 1^e ronde.
- 3 leerlingen bij de beste 30 leerlingen van Nederland.

Biologie Olympiade

- 54 leerlingen uit 6 VWO hebben meegedaan aan de 1^e ronde.
- 4 leerlingen met een oorkonde in de 1^e ronde.

EUSO

- 6 leerlingen hebben meegedaan aan de 1^e ronde.
- 3 leerlingen hebben de 1^e ronde gewonnen en hebben meegedaan aan de landelijke slotronde.

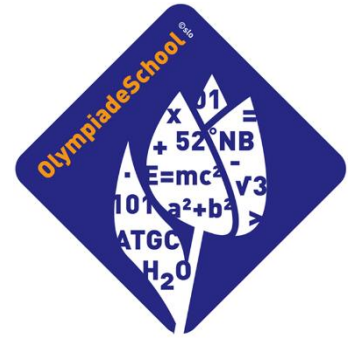
IJSO

- 81 leerlingen uit 3 VWO hebben meegedaan aan de 1^e ronde.
- 6 leerlingen hebben een certificaat ontvangen.
- Beste leerling van Nederland is Nena Slaats van onze school. Zit in het nationale team dat Nederland bij de internationale wedstrijd in december 2016 in Bali, Indonesië, van de IJSO zal vertegenwoordigen.
- **1^e plek op de nationale ranglijst en de scholenprijs gewonnen.**

Kangoeroe

- 800 leerlingen hebben meegedaan aan de 1^e ronde.
- Mirko van Donkelaar uit 3 VWO is 2^e van Nederland geworden.
- **1^e plek op de nationale ranglijst voor 3 VWO en de scholenprijs gewonnen.**

- BrainSport is het door docenten zelf ontwikkelde beta-excellentieprogramma. BrainSport laat leerlingen kennis maken met bijzondere theorieën, toegepaste wetenschap, praktische onderzoeksvaardigheden en uitdagende inzichtvraagstukken voor de vakken natuurkunde, scheikunde en wiskunde. 25 leergetalenteerde leerlingen uit V4/V5 volgen een verbredingsprogramma in de vorm van colleges, excursies en practica, veelal geleid door externe deskundigen. 20 leerlingen uit V6 hebben het verdiepingsprogramma gevolgd op het gebied van scheikunde, wiskunde en natuurkunde.
- Lagerhuisdebatgroep en deelname aan regionale finales. In 2016 was het debatteam van het LCL 2^e geworden in de provinciale finale. Een brugklasleerling heeft de 1^e plaats behaald in de landelijke wedstrijd speechen.
- Artistieke Interlyceale. Landelijke competitie op het artistieke en creatieve vlak. Aan de voorrondes op school zijn veel muzikale en creatieve bijdragen van ruim 100 leerlingen. Daarnaast participeren veel leerlingen in de organisatie van de Artistieke Interlyceale.
- Sportwedstrijden, zoals het landelijke Shell schoolhockeytoernooi en natuurlijk de Sportinterlyceale. Bij de Sport Interlyceale werd een eerste plaats behaald door de meisjes onderbouw atletiek, meisjes volleybal en jongens rugby. Overall was het LCL wederom winnaar van de S.I..
- Lidmaatschap van het leerlingbestuur van het Lorentz Casimir Lyceum (LCLV-bestuur) zorgt voor de ontwikkeling van bestuurlijke en organisatorisch competenties.
- In de Businessclass zoals die met het ingang van schooljaar 2014-2015 gestart is voor leerlingen met economie of M&O in havo 4, worden leerlingen extra uitgedaagd met contextrijke voorbeelden: hoe zet je een eigen bedrijf op; hoe kies je een product; hoe schrijf je een bedrijfsplan en hoe presenteer je dat aan de geldverstrekker? Zo stimuleren we ondernemerschap bij leerlingen.

Onderwijsvernieuwingen

Quest

Wie in zijn missie verklaart leerlingen voor te bereiden op de moderne samenleving, gaat verder dan het verzorgen van uitstekend vakonderwijs. Met Quest ontwikkelen we de 21st century skills: vaardigheden die nodig zijn om succesvol te studeren, te werken en te leven in de nabije toekomst. Dat betekent innovatief en creatief

denken (out of the box), samenwerken aan oplossingen, bewustwording van samenhang, helder communiceren, overtuigend presenteren en zinvol bronnenonderzoek doen. Door de Questprojecten worden allerlei verbanden gelegd tussen de leerling, diverse instellingen en de maatschappij waarin wij leven. Hierdoor draagt Quest optimaal bij aan de missie van het LCL. Het is 100% LCL en een uniek onderwijsconcept in de Brainport regio.

Een ontwikkelgroep, bestaande uit zes docenten (DOT), is continu bezig om nieuwe projecten te bedenken en bestaande projecten te optimaliseren. Elk project start met een multidisciplinaire opdracht. Door samenwerking en specialisatie van elke leerling kan het project tot een goed eindresultaat worden gebracht. Leerlingen worden uitgedaagd om buiten de grenzen van de schoolvakken te treden. Ze moeten op een creatieve manier samen met anderen oplossingen bedenken voor actuele problemen. Leerlingen moeten innovatief en conceptueel kunnen denken, als wereldburgers die zich bewust zijn van de noodzaak om duurzaam te ontwerpen en te ontwikkelen. Zij moeten verantwoordelijkheid nemen: een eigen actieve rol spelen in het proces en een bijdrage leveren aan het product. Ook is nodig open en transparant te communiceren met elkaar en visies en ideeën te presenteren.

Bijkomende vaardigheden als plannen, organiseren en feedback geven worden ook ontwikkeld. Het goed presenteren van de eindresultaten aan een breed publiek is het sluitstuk van vrijwel iedere opdracht.

Een voorbeeld van een zeer succesvol Questproject in de brugklas is MeMagazine: leerlingen werken in groepjes van vijf samen aan een digitaal tijdschrift waarin zij elkaar interviewen en stukjes schrijven over interessante hobby's. Zo leren zij elkaar beter kennen en tegelijkertijd goed samen te werken en te overleggen. Ouders zijn trots op de ict-vaardigheden die hun kinderen demonstreren op de presentatieavonden. Quest is schoolbreed ingevoerd in klas 1, 2 en 3. Inmiddels zijn ook alle projecten in deze klassen vernieuwd. Na drie jaar krijgt elke leerling een Questcertificaat uitgereikt.

Versterkt talenonderwijs

Op het Lorentz Casimir Lyceum willen we leerlingen ook laten excelleren op het gebied van talen. In juni en in december deden leerlingen uit de gehele bovenbouw examen voor een Cambridge Certificate. In 2016 volgden zeventien leerlingen uit 5 en vwo 6 versterkt Frans van het Diplôme d'Études en Langue Française (afgekort DELF). Niet alle leerlingen die het programma van DELF volgen doen ook examen, sommige willen alleen hun taalvaardigheid Frans verhogen. Negen leerlingen deden examen voor niveau B1, zes leerlingen deden examen op niveau B2. Zij zijn allemaal geslaagd.

Profilering havo

Wij willen onze havo-afdeling nog sterker maken, zodanig dat havoleerlingen, ouders en docenten trots zijn op de prestaties en goed zijn voorbereid op de toekomst. De havo-afdeling moet een duidelijk onderscheidend eigen gezicht hebben binnen het LCL. Iedereen in Eindhoven en omgeving moet denken: 'Ook voor de havo moet je op het LCL zijn!' Momenteel wordt op allerlei vlakken gewerkt aan de havoprofilering. In augustus is voor de tweede maal gestart met een aparte havobrugklas. In alle jaarlagen van havo wordt een passende didactiek en normering toegepast en les gegeven door docenten met affiniteit voor deze specifieke leerlingengroep. Een DOT werkt aan een eigen invulling voor havo van het profielwerkstuk: meer thematisch, praktisch en projectmatig. Het centrale thema was 'het LCL in de toekomst'.

Design

We leven in een snel veranderende samenleving met enorm toegenomen welvaart en een veel hoger opleidingsniveau van de bevolking. Door de bevolkingsgroei en de mondiale economische ontwikkelingen neemt ook de druk toe op goed onderwijs. Onderwijs dat leerlingen voorbereidt op die toekomst. Nederland moet concurrerend zijn in het maken van nieuwe dingen of in het ontwikkelen van nieuwe manieren van produceren. Daarvoor is innovatie nodig; dingen anders doen, slimmer en beter, zodat we andere en betere producten ontwikkelen. Een eerste aanzet voor research en ontwikkeling proberen we de leerlingen bij te brengen bij dit nieuwe vak design zoals we dat aanbieden in klas 4 en 5 havo en atheneum. Het vak design bouwt voort op de basisvaardigheden die aangeleerd zijn bij de Questprojecten en 3Design.

3Design

Out of the box denken, dat staat centraal bij het in Nederland unieke vak 3Design. 3Design is een combinatie van het oude vak techniek en handvaardigheid. In 2014 hebben we de vakken samengevoegd en in een nieuw en modern jasje gestoken. Bij het vak 3Design wordt de creativiteit en het technisch inzicht van leerlingen aangesproken. Daarmee kunnen leerlingen zich later onderscheiden. Tot ver buiten de Brainport regio Eindhoven is

de vraag naar innovatieve (technische) mensen heel erg groot. Dit nieuwe vak is een van onze schoolspecifieke invullingen van de brede vorming van leerlingen.

DOT's

Alle onderwijsvernieuwingen op het LCL worden uitgevoerd door DOT's (docentontwikkelteams). Deze opzet garandeert input en deskundigheid van de professionals van de werkvloer en draagvlak voor de ontwikkelingen op de werkvloer. Er zijn DOT's voor Quest, BrainSport, 3D, Businessclass en het profielwerkstuk.

Plusdocument

Het behalen van een VO-diploma is en blijft een belangrijk doel, een diploma met een mooie cijferlijst. Naast dat diploma en de cijferlijst krijgt iedere leerling sinds 2014 een zogenoemd 'plusdocument'. Dat is een soort portfolio waarin opgenomen is welke (andere) resultaten en vaardigheden hij of zij heeft laten zien. Dat kan variëren van het deelnemen aan masterclasses of olympiades, het werken voor de schoolkrant, lid zijn (geweest) van de Leerlingenvereniging of de MR of uitstekende prestaties hebben geleverd op landelijke schoolsporevenementen. In het 'plusdocument' komt tot uiting op welke manier de school heeft bijgedragen aan een van de zeven ambities van het sectorakkoord: de brede persoonlijke vorming.

Brainportschool

In augustus 2015 is het LCL toegetreden tot de selecte groep scholen in de regio die zich inzet voor modern onderwijs vanuit de Brainportgedachte: innovatief, onderzoekend, ondernemend, samenhangend en gericht op het ontwikkelen van 21ste-eeuwsvaardigheden. Alle bovenstaande LCL-onderwijsvernieuwingen en kwaliteiten vallen daarmee onder één naam: Brainportschool. De Brainportscholen vormen een samenwerkingsverband dat samen wil delen en vermenigvuldigen om zo nog meer inhoud te kunnen geven aan het Brainportonderwijs. Leden van de directie hebben zitting in de diverse werkgroepen van dit samenwerkingsverband, zoals de kwaliteitscommissie, commissie professionalisering, coördinatoren onderwijs. Daarnaast is mede door onze directieleden een visietraject gestart binnen de Brainportscholen en is een bijdrage geleverd aan de organisatie van het Kennisfestival, een innovatief festival waar docenten uit het basisonderwijs en voortgezet onderwijs hun meest vooruitstrevende projecten met elkaar delen.

III Leerlingbegeleiding

Veel leerplichtige kinderen kunnen het reguliere onderwijs zonder extra hulp niet succesvol volgen. De problemen die dat veroorzaken kunnen verschillend van aard zijn. Soms ligt het aan de thuissituatie; het kan ook te maken hebben met problemen van persoonlijke aard of beïnvloed zijn door bedreigende maatschappelijke factoren. Het komt regelmatig voor dat de problematiek ernstig en complex is. Het Lorentz Casimir Lyceum maakt een ruim budget vrij om deze kinderen te ondersteunen. Ook in 2016. Om dat goed te doen is er een heldere ondersteuningsstructuur ontworpen die zo is opgezet dat problemen bij leerlingen snel in beeld komen en dat zij zo professioneel mogelijk worden begeleid en ondersteund.

Intern

Er is een intern team van mentoren en jaarlaagcoördinatoren en er zijn specialisten zoals decanen, psychologen, orthopedagogen, de schoolmaatschappelijk werker, de vertrouwenspersonen en de dyslexiecoaches. Ook zijn er docenten die gespecialiseerd zijn in hoogbegaafdheid en de problematiek die dat met zich kan meebrengen. Al deze functionarissen staan onder leiding van conector leerlingbegeleiding Petra Verstegen. Monitoring vindt veelal plaats door docenten, mentoren en jaarlaagcoördinatoren. Ouders kunnen ook zelf om ondersteuning vragen via de jaarlaagcoördinator.

Extern

De problematiek kan zo ernstig zijn dat er deskundigheid en hulp van buiten wordt ingeschakeld in het Zorgadviesteam (ZAT). De GGD, Bureau Leerplicht, schoolmaatschappelijk werk en de politie zijn lid van het ZAT.

In 2016 hebben vele leerlingen met extra hulp en ondersteuning hun schoolcarrière succesvol voortgezet. 5 leerlingen met jarenlange extra ondersteuning hebben eindexamen gedaan en zijn geslaagd.

Team/specialist	Aantal leerlingen
Zorgadviesteam	15 leerlingen
Leerlingbegeleiding (kortstondig)	103 leerlingen
Extra ondersteuning (structureel)	89 leerlingen
Dyslexie-coach/RT	102 leerlingen
Auditieve ondersteuning	35 leerlingen

Leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben

Leerlingen die naast de reguliere ondersteuning nog extra ondersteuning nodig hebben, krijgen hulp van een leerlingbegeleider. Deze maakt samen met de ouders een Ontwikkelingsperspectief (OPP) op. In het OPP wordt omschreven welke steun de leerling nodig heeft en hoe de school hieraan vorm gaat geven. Door regelmatig contact met leerling en ouders kunnen de doelstellingen bijgesteld worden. Op het einde van het schooljaar wordt geëvalueerd. Door de wet op het Passend Onderwijs die op 1 augustus 2014 is ingegaan, is de financiering voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, geheel anders geworden. Deze financiering verloopt nu via het Regionale Samenwerkingsverband.

Opvallend is de sterke groei in de afgelopen jaren van het aantal leerlingen dat extra ondersteuning nodig heeft. De groei is verklaarbaar vanuit het landelijk beleid dat steeds minder leerlingen naar het VSO verwezen worden. In 2016 is 0,5 FTE extra ingezet bij de leerlingbegeleiding om deze ondersteuning te kunnen bieden.

Er is sprake van een groeiende vraag naar auditieve ondersteuning. Er zijn in 2016 35 leerlingen die auditief ondersteund worden. Vorig schooljaar waren dit 23 leerlingen. Deze groei is een landelijke trend. Leerlingen die zich nu voor de brugklas aanmelden zijn vaak op de basisschool al auditief ondersteund. Bij de huidige brugklassers maken 16 leerlingen van deze faciliteit. Dit legt een zware claim op de organisatie en op de materiele middelen.

Leerlingen die extra uitdaging nodig hebben

De invoering van Passend Onderwijs vraagt ook aandacht voor de talentontwikkeling van de leerling. In het jaar 2013-2014 is het Lorentz Casimir Lyceum gestart met een aanbod voor de meerbegaafde leerling. Het Gyno-project wordt geleid door een docent die hiervoor is opgeleid aan het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek in Nijmegen (CBO). In de brugklassen gymnasium is een test afgenomen door het CBO. Aan de hand van de uitslag is een groep leerlingen geselecteerd. Zij krijgen aangepaste lessen i.p.v. enkele reguliere lessen. De groep begint in de brugklas met een vastgesteld programma. In klas 2 worden ruimte gemaakt voor de individuele interesse van de leerling. In klas 3 wordt een individueel programma gemaakt voor iedere geselecteerde leerling. Deze aanpak heeft als doel het motiveren van de meer getalenteerde leerling. Deze aanpak wordt in de bovenbouw voortgezet in het project BrainSport.

IV Kwaliteitszorg

Een van de ambities van het sectorakkoord is: nieuwe verhoudingen in verantwoording en toezicht. Daarvoor kunnen veel instrumenten ingezet worden. Onze school heeft kwaliteit hoog in het vaandel staan. Dat betekent dat wij ons voortdurend afvragen of wij de goede dingen doen, of wij die ook goed doen en of anderen dat ook vinden. Informatie daarover vind je op de website Vensters voor Verantwoording. Vensters voor Verantwoording werkt met 20 indicatoren die samen een genuanceerd en afgewogen beeld geven van de prestaties, het onderwijsbeleid, de kwaliteitszorg en de bedrijfsvoering op het Lorentz Casimir Lyceum. Via de website www.scholenopdekaart.nl kunnen ouders schoolresultaten raadplegen en scholen met elkaar vergelijken. Het is de bedoeling dat in de toekomst alle VO-scholen in Nederland zich op deze wijze verantwoorden naar de buitenwereld. In Vensters voor Verantwoording kan de schoolleiding ook zien hoe het Lorentz Casimir Lyceum presteert in verhouding tot andere scholen. Op die manier draagt Vensters voor Verantwoording bij aan het kwaliteitsbewustzijn in de school. De gegevens bespreken we met de leden van de vaksecties. Docenten leggen verantwoording af voor behaalde resultaten, zoals de school bij de Inspectie verantwoording aflegt. Dit past bij onze ambitie om een lerende organisatie te zijn.

ORION-audits

Het Lorentz Casimir Lyceum is aangesloten bij ORION (Onafhankelijk Regionaal Interscholair Onderwijs Netwerk). De ORION-scholen werken nauw samen op verschillende gebieden zoals kennisuitwisseling, onderwijsontwikkeling, personeelszaken en beheer. Binnen ORION werken de scholen nauw samen om de kwaliteit van het onderwijs te verhogen. Door landelijk beleid zijn alle scholen bezig met het 'werken aan opbrengsten'. Dat wil zeggen het in kaart brengen en analyseren van de vorderingen van hun leerlingen en het entameren van activiteiten waardoor de opbrengsten kunnen verbeteren. Binnen ORION zijn er benchmarks georganiseerd en het Lorentz Casimir Lyceum heeft daar ook aan mee gedaan.

Intervisie en collegiale visitatie

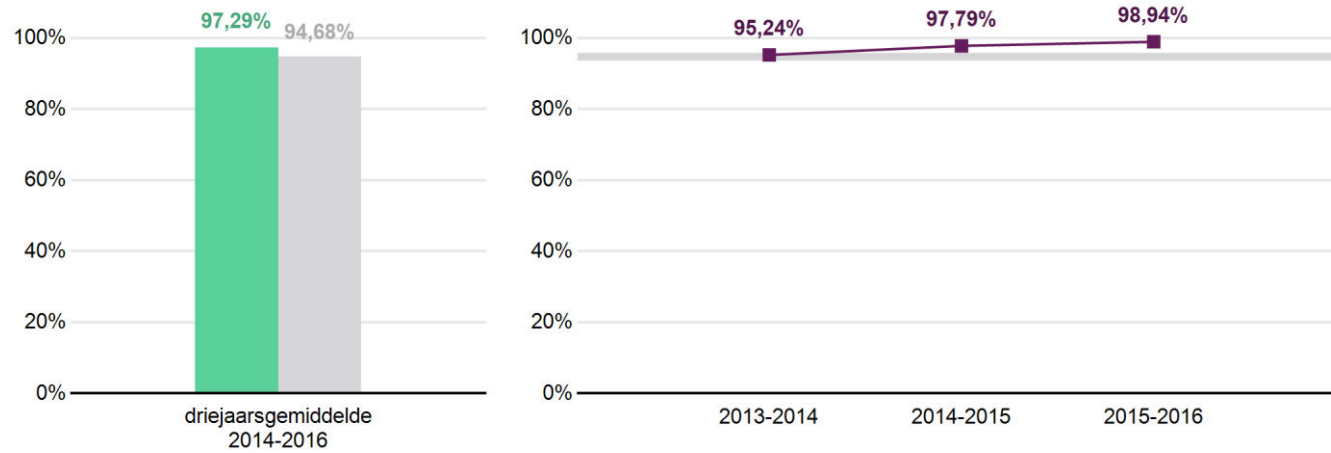
Intervisie en collegiale visitatie zijn krachtige instrumenten om professionaliteit en onderwijskwaliteit te verbeteren. De school heeft de afgelopen jaren een effectief inwerk- en begeleidingsprogramma ontwikkeld. Nieuwe en startende docenten krijgen allemaal een tweejarig traject aangeboden om hun weg te vinden in onze school en om te werken aan het versterken van hun didactische en pedagogische vaardigheden. In 2016 is een begin gemaakt met de uitvoering van een nieuw integraal personeelsbeleid (IPB), in combinatie met een uitgebreider coachingsaanbod voor docenten. In het nieuwe schoolplan zijn verschillende doelen voor de komende jaren opgenomen, waarbij onderlinge kennisuitwisseling binnen school gefaciliteerd wordt.

Verantwoording

In vensters voor verantwoording staat een aggregatie van alle onderwijsresultaten van de school, afgezet tegen vergelijkbare scholen in het land over de afgelopen jaren. Voor wat betreft de doorstroom van de onder- en bovenbouw zowel op het havo en VWO scoort onze school ruim boven de norm.

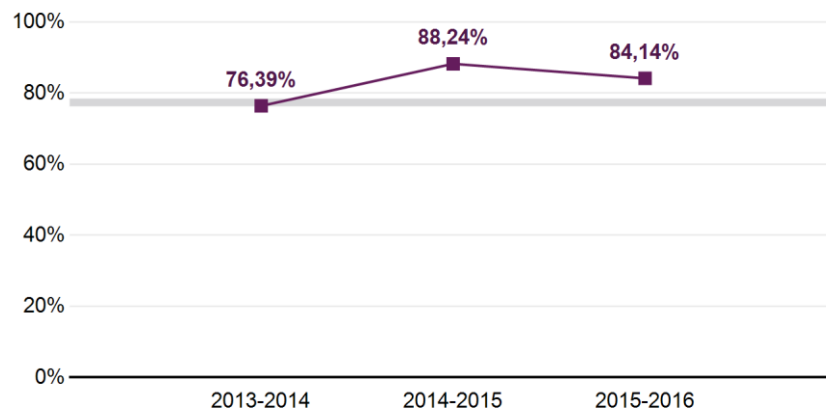
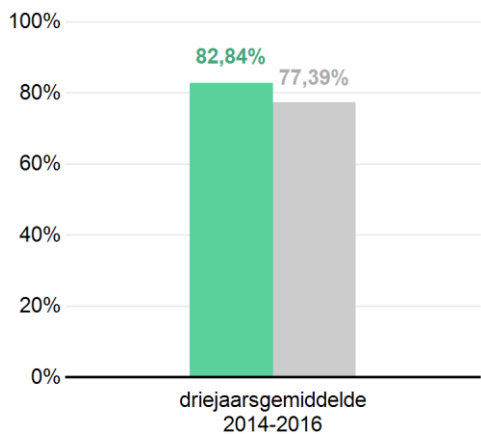
De volgende gegevens komen uit de vensters voor verantwoording:

Wat is de onderbouwsnelheid (gebaseerd op de laatste drie schooljaren)?

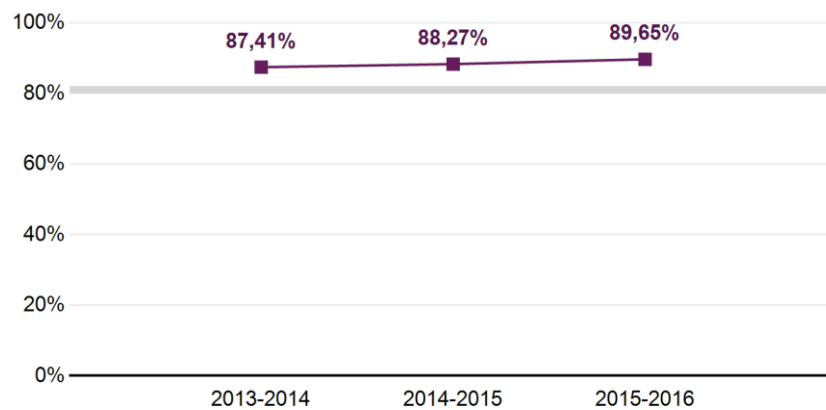
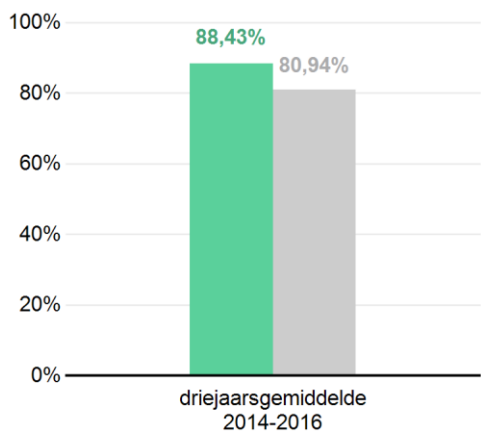
- Schoolscore, op of boven de (gecorrigeerde) norm
- Schoolscore, onder de (gecorrigeerde) norm
- Inspectienorm voor uw school

Wat is het bovenbouwsucces (gebaseerd op de laatste drie schooljaren) voor havo?

- Schoolscore, op of boven de (gecorrigeerde) norm
- Schoolscore, onder de (gecorrigeerde) norm
- Inspectienorm voor uw school

Wat is het bovenbouwsucces (gebaseerd op de laatste drie schooljaren) voor vwo?

- Schoolscore, op of boven de (gecorrigeerde) norm
- Schoolscore, onder de (gecorrigeerde) norm
- Inspectienorm voor uw school

Daarnaast maakt de Inspectie jaarlijks voor alle scholen een risicoanalyse op basis van de leerresultaten van de leerlingen, de signalen uit de samenleving en kengetallen en jaarstukken. In januari 2014 heeft de Inspectie voor onze school het basisarrangement toegekend. Dat betekent dat de school het goed doet en dat er geen risico's zijn ten aanzien van de kwaliteit van het onderwijs. Om tot dit oordeel te komen onderzoekt en analyseert de Inspectie vele gegevens van de laatste drie schooljaren. Per augustus 2017 zal de inspectie met een nieuw toezichtskader gaan werken, hier is in de uitvoering van het schoolplan op geanticipeerd.

Slimmer leren met RTTI

Om leerlingen optimaal te laten presteren is het van belang dat zij op de juiste afdeling van de school zitten. Om inzicht te krijgen in de capaciteiten van leerlingen en om te zorgen voor maatwerk, is op onze school RTTI geïntroduceerd. Deze RTTI-methode (reproductie, training, transfer en inzicht) geeft docenten inzichten om op professionele wijze de leerprocessen van leerlingen te sturen, te volgen en te verbeteren.

In 2016 heeft een evaluatie plaatsvonden van deze methodiek en de manier waarop RTTI binnen school wordt toegepast. Daarbij gaat het enerzijds om de toepasbaarheid van RTTI, anderzijds om de relatie tussen de geleverde inspanning en de opbrengst bij de gekozen systematiek. Daarop is ervoor gekozen RTTI specifiek in de eerste twee leerjaren toe te passen.

Opbrengst Gericht Werken

Opbrengst Gericht Werken (OGW) wordt schoolbreed toegepast. Vanzelfsprekend vormen jaargemiddelden, SE- en CE-resultaten een belangrijk deel van die opbrengsten, maar ook resultaten van toetsen.

In elke vaksectie worden jaarlijks de eigen opbrengsten geanalyseerd en in relatie gebracht met de diverse aspecten van het onderwijsproces: vakinhoud, didactiek, toetsing, normering en leerlijnen. Naar aanleiding hiervan stelt elke sectie een plan van aanpak op waarin gestreefd wordt naar maximale kwaliteit van lessen en optimale opbrengsten. Het plan van aanpak wordt met regelmaat besproken in de sectie en met de manager onderwijs. Bij een volgende analyse wordt het plan van aanpak weer aangepast (pdca-cyclus), ook op individueel niveau. OGW draagt bij aan een constant bewustzijn van de onderwijskwaliteit en stimuleert de niet aflatende inzet om die kwaliteit te verbeteren.

Aantrekkingskracht voor nieuwe brugklassers

De werving van nieuwe leerlingen is een complex proces, dat op velerlei manieren beïnvloed wordt. Leerlingen van nu komen in groten getale vanuit groep zeven kennis maken met de school. Vervolgens zijn er verschillende invloedsfactoren die mede bepalend zijn in de keuze, zoals waar de rolmodellen uit de klas voor kiezen, maar ook bijvoorbeeld de huisvestingsplannen (rust/verandering) en de uitstraling van scholen in de nabije omgeving van onze school.

Een zeer belangrijke factor is natuurlijk de positionering van onze school, de sfeer waarmee we met elkaar omgaan en de kwaliteit die we voor de leerlingen en de ouders bieden. Wij zijn in onze positionering zeer duidelijk, we staan bekend als een traditionele, ambitieuze school waar goede prestaties behaald en gewaardeerd worden. Een rustige, warme sfeer met naast goede lessen veel uitdagend projectonderwijs kenmerkt ons ook bij de ouders en de leerlingen. Men weet ook dat onze school bereid is het onderwijs om de leerling heen te vormen, in plaats van andersom. Respectvolle en korte lijnen tussen ouders en school vormen daar een essentieel onderdeel van.

Voortijdig schoolverlaten (VSV)

Onze school participeert in het Convenant bestrijden Voortijdig Schoolverlaten. Doel van het Convenant is de reductie van het aantal voortijdig schoolverlaters. In 2016 mag het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters landelijk nog maximaal 25.000 zijn. Onze school had in 2016 geen VSV leerling.

Klachtenregeling

Er is in dit schooljaar geen klacht gemeld bij de klachtencommissie.

V Personeel

Het personeelsbeleid op het Lorentz Casimir Lyceum is er op gericht om het welbevinden van alle medewerkers te optimaliseren. Belangrijkste aandachtspunten liggen in lijn met de visie en missie van de school: kwalitatief tot de beste scholen van Nederland behoren. Dat is terug te vinden in een ruim scholingsbeleid en veel aandacht voor ontwikkeling. Een tweede aandachtspunt van het personeelsbeleid is het werven en binden van goed gekwalificeerd personeel. In deze tijd blijkt de noodzaak daarvan steeds groter. Gelukkig is het ons ook in 2016 weer gelukt om alle vacatures voor aanvang van het schooljaar te vervullen. In het sectorakkoord VO is onder andere als ambitie opgenomen dat scholen professionele scholen worden, scholen zich ontwikkelen als lerende organisaties en er ruimte is voor hoger gekwalificeerd personeel; meer docenten met een masteropleiding. Al met al moet er steeds meer aandacht zijn voor de koppeling van het HR-beleid aan de onderwijskundige doelen van de school. Het LCL is zich hier zeer bewust van en heeft aandacht voor het bijstellen en aanpassen van de strategische doelen in lijn met het sectorakkoord.

De grote wijziging in het jaar 2016 was natuurlijk de nieuwe bezetting in de directie, met Jessica Baart als rector / bestuurder. De gevolgen van een koerswijziging en verandering van beleid en cultuur worden vaak in een tweede jaar duidelijk. De huidige directie is er dan ook zeer op gericht om signalen op te vangen en bij te sturen, daar waar verandering van beleid en cultuur een negatief gevolg heeft.

Personeelsgegevens in kengetallen

Op 1 oktober 2016 waren er 118 mensen in dienst, die samen een omvang van 95,3 FTE bezetten.

De meeste nieuwe medewerkers stroomden in op 1 september. Bij de aanvang van het schooljaar 2016-2017 zijn 11 nieuwe medewerkers begonnen: gemiddeld tot hoog ten opzicht van andere jaren. Grotendeels veroorzaakt door de grote instroom van brugklassers.

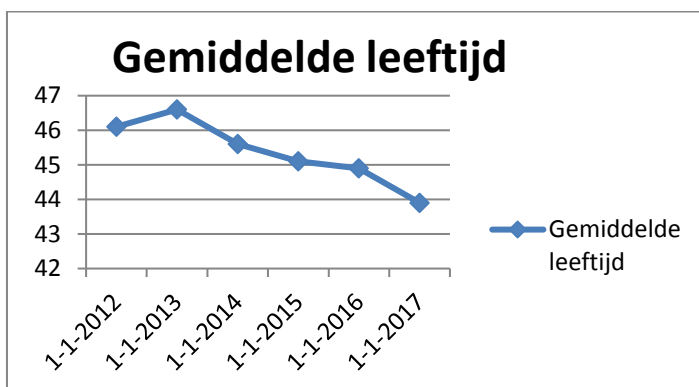
De komende jaren verwachten we de instroom op maximaal dit niveau te houden, naar gemiddeld zo'n 5 tot 10 nieuwe medewerkers. Dat is ingegeven door de verwachte lagere uitstroom van vertrekkende medewerkers en een verwachte demografische daling van het aantal leerlingen, waarbij de demografische terugloop nog niet zorgt voor een lagere aanmelding. Daarnaast zijn er wel nog reguliere personeelwisselingen en komen we gemiddeld uit op vijf à tien nieuwe medewerkers per jaar.

Er waren op 1 oktober 2016 83 docenten (excl. twee directieleden die ook lesgeven): 42 mannen en 41 vrouwen. In totaal, dus inclusief onderwijsondersteunend personeel was de verdeling in het voordeel van de vrouwen: 66 vrouwen, 52 mannen.

De verhouding parttimers – fulltimers (0,8-1,0 FTE) is in het voordeel van de fulltimers: 61 fulltimers (> 80%) en 22 parttimers (< 80%). Het betreft hier de verdeling van de docenten.

Van alle docenten zijn er 2 onbevoegd (allen vergevorderd in de studie). Alle overige docenten zijn bevoegd. Van de 83 docenten, zijn er dus 81 bevoegd. Daarvan waren er 60 1^e graad bevoegd, 21 2^e graad bevoegd en 2 in opleiding.

De gemiddelde leeftijd is verder gedaald en ligt op 43,9 jaar.

Ziekteverzuimgegevens

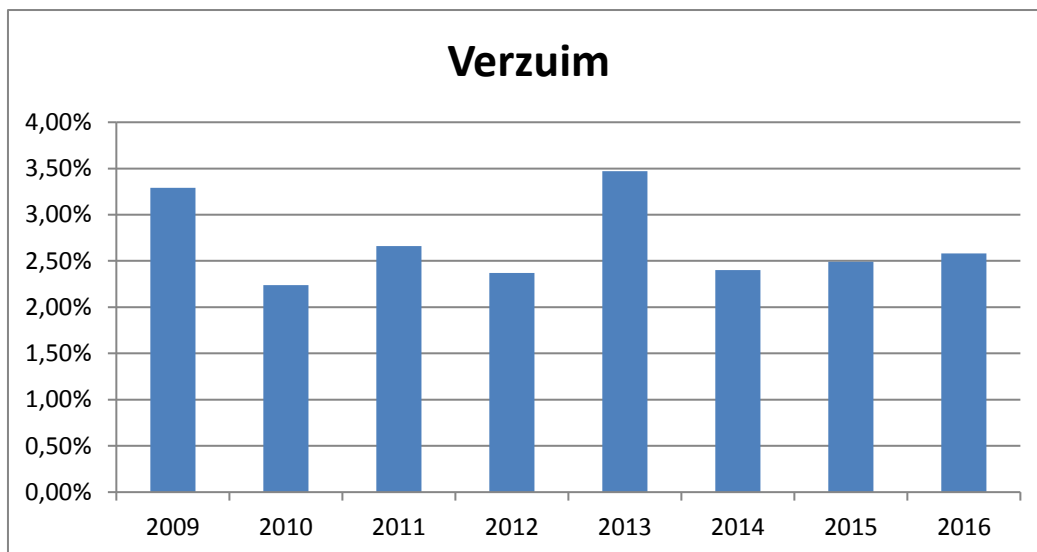
In de uitvoering van het ziekteverzuimbeleid worden we ondersteund door Human Capital Care, de arbo-dienst. Samen met de bedrijfsarts worden individuele behandelplannen afgestemd om medewerkers te begeleiden bij de terugkeer naar werk.

Over het kalenderjaar 2016 hadden we een gemiddeld ziekteverzuim van 2,58%. De gemiddelde verzuimfrequentie lag op 1,39: iedere werknemer meldt zich gemiddeld 1,39 keer per jaar ziek. De gemiddelde verzuimduur bedroeg 6,2 dagen per ziekmelding, ten opzicht van 9,62 dagen in 2015. Dat is op te splitsen in kortdurend, middellang en lang verzuim: 0,77% was kortdurend (tot 7 kalenderdagen), 0,09% was middellang (tussen 8 en 42 kalenderdagen) en 1,72% was langdurig verzuim (meer dan 42 kalenderdagen). Ten opzichte van de landelijke percentages in VO-land doen we het goed. Landelijk was er in het VO een ziekteverzuimpercentage van 4,9% bij het onderwijzend personeel en 5,1% bij het onderwijsondersteunend personeel. Ten opzichte van 2015 is ons verzuim licht gestegen.

Verzuimcijfers 2015

	verzuimpercentage	verzuimfrequentie	Gemiddelde verzuimduur
Man	2,06	1,26	12,00
Vrouw	3,13	1,50	2,07
Totaal	2,58	1,39	6,20

De onderstaande tabel laat de ontwikkeling zien van het verzuimpercentage over de afgelopen zes kalenderjaren. De jaren waarin een duidelijk hoger verzuim speelt, is dat vooral bepaald door relatief veel langdurig verzuim.

Funciemix en entreerecht

Met de invoering van de funciemix in het convenant tot verbetering van de positie van de leraar, is een beleidsontwikkeling ingegaan ten aanzien van ons inschalingsbeleid.

Het inschalingsbeleid wordt ieder jaar in oktober bekeken. Op basis van de verdeling van onderbouw en bovenbouwen wordt een wenselijke verdeling gemaakt in het aantal LB-functies aan de ene kant en het aantal LC en LD-functies aan de andere kant. Per sectie wordt vervolgens gekeken naar de feitelijke verdeling bij aanvang van het schooljaar. Op basis van de financiële ruimte worden er voorstellen gedaan ter promotie van docenten in de secties waar de feitelijke verdeling van de functies het meest afwijkt van de gewenste situatie. Indien de financiële ruimte niet alle wenselijke promoties toelaat, wordt er rekening gehouden met de kerndoelen van de school in de bepaling welke sectie voorgaat (bij ongeveer gelijkblijvende afstand tot de wenselijke situatie). Op basis daarvan worden ieder jaar per 1 oktober de promoties doorgevoerd. Na signalen in het veld hebben in het

voorjaar van 2014 de bonden in samenwerking met de VO-raad een rekentool ontwikkeld om de financiële haalbaarheid van de functiemix te berekenen. Bij toepassing van die rekentool kwam bij onze school een financiële haalbaarheid van 11% naar voren. Op basis daarvan heeft de school met de bonden en de PMR een nieuwe doelstelling vastgelegd, conform de rekentool. De promoties zijn, conform de functiemix, ook in 2016 weer uitgevoerd.

Ontslagvergoedingen

Voor vergoedingen bij ontslag is beleid ontwikkeld. Er wordt ieder jaar bekeken welke medewerkers risico lopen op langdurig uitval of structureel disfunctioneren. Met deze medewerkers wordt individueel in gesprek gegaan en getracht een maatwerktraject af te spreken ter verbetering en preventie voor uitstroom. In de onverhoopte situatie dat dit niet haalbaar blijkt, gaan we zoveel mogelijk in overleg met betrokkene hoe we naar een uitstroomsituatie toegaan. Ontslagvergoeding wordt zo veel mogelijk vermeden, maar indien noodzakelijk is het afhankelijk van de achtergrond, de leeftijd, aantal dienstjaren, enz. Het blijft maatwerk is onze conclusie.

VI Huisvesting, facilitair bedrijf en ICT

Huisvesting

Ondanks de voortdurende onduidelijkheid over de invulling van de afspraken ter zake realisatie en financiering van het IHP is er, onder begeleiding van ICS en in samenspraak met DAT architecten en Klictet installatie adviseurs, hard gewerkt aan het opstellen van een masterplan. In dit masterplan worden de gewenste aanpassingen aan ons gebouw beschreven en uitgewerkt, gebaseerd op onze onderwijsvisie. Het masterplan wordt zo opgesteld dat we afhankelijk van beschikbare middelen verantwoorde keuzes kunnen maken in een gefaseerde uitvoering van de verschillende deelprojecten. Uitvoering van het masterplan leidt tot een evenwichtige verbetering van het schoolgebouw. Overigens is gaande de opstelling van het plan duidelijk geworden dat de 9.2 miljoen die in eerste instantie benoemd is vanuit de gemeente voor de upgrade en transformatie van het gebouw niet toereikend zal zijn om het gebouw weer voor de komende 50 jaar geschikt te maken.

We zijn terughoudend geweest bij de uitvoering van klein en groot onderhoud om kostenverspilling tegen te gaan en hebben onderzocht op welke manier we het best een koppeling kunnen maken met het MOP (meerjaren onderhoudsplan). In 2016 zijn o.a. de volgende zaken aangepakt:

- CV-installaties vernieuwd in het Casimirgebouw en het tussengebouw
- Diverse verbeteringen op het gebied van veiligheid. Gasleidingen, electra, legionella
- Vervolg van de vervanging van oude conventionele TL-armaturen door Led panelen, leidend tot energie- en onderhoudsbesparing, onder meer in de personeelskamer en alle lokalen in de hoogbouw van het Casimirgebouw
- Plaatsing van nieuwe elektronische kluisjes/lockers in het Casimirgebouw.
- Plaatsing van een extra fietsenstalling op het voorterrein bij het Casimirgebouw ivm de forse toename van het aantal brugklassers
- Luchtkanalen 80-vleugel schoongemaakt
- Extra inspectie van de daken

Huisvesting en gemeente

De gemeente Eindhoven heeft eind 2015 een integraal huisvestingsplan vastgesteld (IHP). In dit IHP is de wens van onze school opgenomen om het totaal voor ons genoemde bedrag voor een upgrade en transformatie van het gebouw naar voren te halen. Dit omdat nu de bouwrijzen relatief gunstig zijn en het zo'n 15% scheelt in kosten als een project in 1 x kan worden uitgevoerd. Dat is nog los van de gelden die gespaard worden doordat asbestsanering en tijdelijke huisvesting efficiënter kunnen plaatsvinden. Dit zijn overigens kosten die buiten de IHP gelden vallen en ten laste zullen vallen aan de gemeente. Helaas is een verschil in interpretatie gebleken van de tekst van het IHP dat niet overbrugbaar leek. De samenvoeging van de budgetten was eind 2016 nog geen realiteit, hoewel wij als school actief blijven nastreven dat dit alsnog kan plaatsvinden.

Inventaris

De inventaris is overeenkomstig het schoolbeleid goed op orde. Grote investeringen zijn niet nodig geweest. Wel is er een eerste oriëntatie geweest op aanschaf van nieuwe (hogere) tafels en stoelen voor in de klaslokalen. De forse stijging van het aantal brugklasleerlingen maakt dat we tegen de grenzen aanlopen, van de mogelijkheden die het gebouw ons biedt.

Schoonmaak

De schoonmaak van het gebouw is ook in 2016 naar tevredenheid uitbesteed aan Essential. Het contractbeheer schoonmaak is halverwege het jaar in eigen beheer geplaatst.

VII Inspraakorganen

De leerlingenvereniging LCLV, de Oudercommissie en de Medezeggenschapsraad zijn van onschatbare waarde voor het Lorentz Casimir Lyceum. Zij fungeren immers als de vooruitgeschoven posten van de school: zij vangen de geluiden op van leerlingen, ouders en medewerkers als het gaat over de tevredenheid over het reilen en zeilen. Zij worden dan ook zoveel mogelijk betrokken bij het beleid van de school om zo draagvlak te creëren voor beslissingen. De ouder resonansgroep die voorgaande jaren actief was, is opgeheven. Deze functie is overgenomen door de ouders die deel uit maken van de oudercommissie.

Leerlingenvereniging

De leerlingenvereniging bestaat uit acht leerlingen uit verschillende jaarlagen binnen de school. Zij hebben voor een functie in het Leerlingenbestuur gesolliciteerd naar een positie. Hierdoor wordt een groter beroep gedaan op hun motivatie om zich in te spannen voor de school. Nadat zij geselecteerd zijn worden de functies binnen het LCLV verdeeld conform belangstelling en capaciteiten. Eerste doel is het mede organiseren van twee belangrijke buitenschoolse activiteiten voor leerlingen: de Sport Interlyceale en de Artistieke Interlyceale. Deze wedstrijden worden al vele tientallen jaren gehouden tussen de vier oudste lycea op algemene grondslag in Nederland. In maart 2016 vond de Artistieke Interlyceale plaats op het Amsterdams Lyceum. Het gekozen thema was dit jaar "mesjogge". De leden van het LCLV hebben voorafgaand aan de dag van de Artistieke Interlyceale twee prachtige finaleavonden georganiseerd waar ouders en medeleerlingen konden genieten van muzikale optredens, zowel klassiek als populair, van spectaculaire dansoptredens, cabaret, eloquentia en toneel. Op de Artistieke Interlyceale zelf waren bekende personen aanwezig om de prestaties van de leerlingen te beoordelen. Na al die geweldige prestaties bleek onze school net met een paar puntjes verschil de beker niet te hebben gewonnen. Onze school was dit jaar organisator van de Sport Interlyceale. Onze leerlingen hebben in september hun sportieve krachten gemeten met leerlingen van de andere lycea en opnieuw de eerste prijs bemachtigd. Naast al deze interscolaire activiteiten heeft de leerlingenvereniging ook een belangrijke klankbordfunctie: de bestuursleden signaleren problemen van medeleerlingen, knelpunten in de organisatie of de schoolomgeving. In een regelmatig overleg met de directie brengen zij hun opmerkingen naar voren. In het jaar 2016 hebben zij rechtstreeks hun eigen inbreng naar voren gebracht, waarbij zij ondermeer zijn betrokken bij het maken van plannen voor de upgrade/transformatie van de gebouwen.

Medezeggenschapsraad

In de medezeggenschapsraad van de school werken vertegenwoordigers van de ouders, van de leerlingen en van de docenten en het onderwijsondersteunend personeel met elkaar samen om allerlei zaken die de school betreffen te bespreken en de schoolleiding te adviseren. De begroting, de meerjarenbegroting en het formatieplan zijn de belangrijkste jaarlijkse onderwerpen op de agenda. In 2016 heeft de MR positief geadviseerd of ingestemd met o.a. een nieuw meerjarenplan, de uitvoering van de functiemix maatregelen, evaluatie RTTI, schoolgids, ouderbijdrage, vakantieregeling en de aanpassing van het IPB (integraal personeelsbeleid). Bij al deze onderwerpen heeft de MR zeer kritisch meegekeken en meegedacht en blijkt gegeven van een grote betrokkenheid bij het reilen en zeilen op onze school.

Oudercommissie

De oudercommissie van het Lorentz Casimir Lyceum heeft als belangrijkste doelstelling: het bevorderen van een goed contact tussen ouders en school. Zij fungeert als gesprekspartner voor de schoolleiding over schoolzaken van uiteenlopende aard. In 2016 heeft de Oudercommissie feedback gegeven op de kwaliteit van de lessen, de buitenlandse reizen, de ouderbijdrage, communicatie met ouders, visie besprekingen. Bovendien organiseert zij jaarlijks een beroepenavond voor leerlingen en hun ouders. Daarnaast bieden de leden van de Oudercommissie jaarlijks de helpende hand bij schoolevenementen zoals het uitdelen van een kleine traktatie bij de jaarsluiting, de barbecue voor de eindexamenkandidaten, het maken van corsages voor de diploma-uitreiking en hulp bij het gala van de eindexamenkandidaten. De Oudercommissie is op de Open Dag aanwezig om ouders van aanstaande brugklasleerlingen te woord te staan.

VIII Financiën

Financiële doelstellingen

De financiële situatie van de school is gezond, en er wordt naar gestreefd om dat zo te houden. Gezond betekent dat de financiële cijfers vallen binnen of boven de signaleringgrenzen van de commissie Don. De kengetallen opgesteld door de Commissie Don om de financiële situatie van een school te beoordelen zijn: solvabiliteit, kapitalisatiefactor, liquiditeit en rentabiliteit. Daarnaast heeft de overheid normen opgesteld voor deze kengetallen en bijbehorende signaleringgrenzen. Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling van de kengetallen vanaf 2014:

	Norm/ signaalwaarde	2014	2015	2016
Solvabiliteit	20%	60,9%	61,2%	57,0%
Kapitalisatiefactor	35-60%	54,5%	52,2%	55,1%
Liquiditeit	0,5-1,5	2,79	3,13	3,80
Rentabiliteit	0-5%	-1,6%	-1,9%	-1,8%

De financiële kengetallen in 2016 bevestigen de sterke financiële situatie van de school.

Treasury management

Vanaf 1 juli 2016 geldt een nieuwe door het Ministerie opgestelde regeling beleggen, lenen en derivaten. In 2014 is door onze school een treasury statuut opgesteld. Een nieuw concept statuut is opgesteld dat in lijn is met deze nieuwe regeling. Wij hebben een portefeuille met staatsobligaties die een rente van 7,5% oplevert, met een looptijd tot 2023. Het nominale bedrag is € 22.690. De koers was ultimo december 2016 147,56 %. Verder heeft de school alleen spaarrekeningen met hoofdsomgarantie en variabele rentepercentages. De school heeft altijd uitsluitend bij grote Nederlandse banken en instellingen gespaard. Dit alles met het doel om risico's zoveel mogelijk te beperken.

Financiële situatie op balansdatum

Het verslagjaar 2016 werd afgesloten met een negatief exploitatieresultaat van € 154.401. In de begroting was een negatief resultaat voorzien van € 33.214. Op pagina 39 wordt een toelichting gegeven op de verschillen tussen realiteit en begroting 2016.

Jaarrekening 2016

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING

De jaarrekening over het verslagjaar 2016 is opgesteld volgens de "Richtlijn jaarverslaggeving onderwijs" van 10 maart 2016.

VASTE ACTIVA

Materiële vaste activa

Terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, tenzij anders is aangegeven. Er wordt niet op afgeschreven. Wel wordt afgeschreven op het kunstgrasveld en de buitenbanken die de inrichting van de terreinen vormen. Gebouwen en overige materiële vaste activa worden, tenzij anders is aangegeven, gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingskosten onder aftrek van afschrijvingen. De afschrijftermijn van de gebouwen, lokalen en ruimten ligt tussen 10 en 20 jaar, afhankelijk van de geschatte economische en technische levensduur. De afschrijftermijn van ICT, inventaris en apparatuur is eveneens afhankelijk van de geschatte levensduur en bedraagt 3 tot 15 jaar. Op posten die in de loop van het boekjaar worden aangeschaft, wordt afgeschreven vanaf de maand volgend op de maand van investeren.

Financiële vaste activa

Deze worden vanaf het verslagjaar 2008 gewaardeerd tegen de geamortiseerde waarde. Dat wil zeggen dat de waarde in gelijke bedragen vanaf 31 december 2007 terugloopt naar de nominale waarde van de obligaties in het jaar van aflossing 2023. De terugloop à € 480,- wordt jaarlijks ten laste van het resultaat gebracht.

OVERIGE ACTIVA EN PASSIVA

Voor zover in het bovenstaande niet anders is aangegeven, worden activa en passiva bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde en vervolgens worden ze gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde waarde. Hierbij wordt op vorderingen, indien noodzakelijk, een voorziening in mindering gebracht.

Dotatie aan voorzieningen vinden jaarlijks plaats ten laste van het resultaat. De omvang van de dotatie wordt voor de voorziening groot onderhoud bepaald door het meerjaren onderhoudsplan. Voor de voorziening voor jubileumgratificaties is gebruik gemaakt van een nieuwe rekeninstrument van VOS/ABB waarbij per medewerker blijfkansen worden ingeschat.

GRONDSLAGEN VAN RESULTAATBEPALING

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben. Tenzij anders is aangegeven, wordt op materiële vaste activa afgeschreven op basis van de verkrijgingsprijs of vervaardigingskosten. Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de geschatte levensduur.

Balans per 31 december 2016

(bedragen in €)

ACTIVA	31-12-2016	31-12-2015
VASTE ACTIVA		
Materiële vaste activa		
Gebouwen en terreinen:		
Gemeente: gebouwen en terreinen	PM	PM
Stichting: gebouwen /terrein/lokalen/inr.	456.414	718.086
Stichting: Inventaris, apparatuur, ICT	<u>589.059</u>	<u>617.171</u>
Totaal materiële vaste activa	1.045.473	1.335.257
Financiële vaste activa		
Effecten	<u>25.574</u>	<u>26.054</u>
Totaal financiële vaste activa	<u>25.574</u>	<u>26.054</u>
TOTAAL VASTE ACTIVA	<u>1.071.047</u>	<u>1.361.311</u>
VLOTTENDE ACTIVA		
Vorderingen		
Debiteuren	24.149	37.117
OB/Overige vorderingen	30.577	15.897
Overlopende activa	<u>35.557</u>	<u>15.680</u>
Totaal vorderingen	90.283	68.694
Liquide middelen	<u>3.988.211</u>	<u>3.623.781</u>
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	<u>4.078.494</u>	<u>3.692.475</u>
TOTAAL ACTIVA	<u>5.149.544</u>	<u>5.053.786</u>

PASSIVA	31-12-2016	31-12-2015
EIGEN VERMOGEN		
Algemene Reserve	1.062.964	1.621.865
Bestemmingsreserves publiek:		
Reserve risicofonds personeel	1.344.149	1.344.149
Reserve renovatie	76.742	76.742
Reserve lustrum	11.144	11.144
Reserve risico's	404.500	
Bestemmingsreserve privaat:		
Reserve ouderbijdragen	38.137	38.137
Totaal reserves	<u>2.937.636</u>	<u>3.092.037</u>
VOORZIENINGEN		
Personeelsvoorzieningen	96.747	49.616
Voorziening groot onderhoud	<u>1.042.386</u>	<u>732.206</u>
Totaal voorzieningen	1.139.133	781.822
KORTLOPENDE SCHULDEN		
Crediteuren incl accountant	112.647	105.925
OB, LB/premies soc. verz.	294.754	278.872
Premies terzake van pensioenen	73.162	71.272
Vooruitontvangen ouderbijdragen	74.224	61.618
Overlopende passiva	451.625	444.248
Egalisatierekening		
-bestemmingsbedragen	14.539	28.376
-gemeente	50.449	183.466
-Universum Programma	1.375	2.753
-Focusgelden	<u>0</u>	<u>3.402</u>
Totaal kortlopende schulden	<u>1.072.775</u>	<u>1.179.927</u>
<u>TOTAAL PASSIVA</u>	<u>5.149.544</u>	<u>5.053.786</u>

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2016

Bedragen in €

BATEN	REALISATIE 2016	BEGROTING 2016	REALISATIE 2015	
Rijksbijdragen OCW	8.040.142	7.991.542	7.786.361	
Overige overheidsbijdragen	136.895	134.382	173.209	
Overige baten	328.805	291.657	322.268	
Totaal baten	8.505.842	8.417.581	8.281.839	
LASTEN				
Personele lasten	6.549.622	6.504.198	6.385.563	
Afschrijvingen	415.531	432.133	529.510	
Huisvestingslasten	804.870	665.554	666.899	
Overige instellingslasten	911.294	883.909	<u>891.608</u>	
Totaal lasten	8.681.317	8.485.795	8.473.580	
Financiële baten	21.075	35.000	30.273	
Financiële lasten	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	
Saldo rente	21.075	35.000	30.273	
Resultaat gewone bedrijfsvoering	-154.401	-33.214	-161.469	
Bijzondere baten/lasten				
Exploitatieresultaat	<u><u>-154.401</u></u>	<u><u>-33.214</u></u>	<u><u>-161.469</u></u>	

KASTROOMOVERZICHT 2016 en 2015
(bedragen in €)

	2016	2015
Resultaat zonder rente	-€ 175.955	-€ 192.223
Aanpassingen voor		
-vermogensmutatie door stelselwijziging		€ 0
-afschrijvingen	€ 415.531	€ 538.491
-mutaties voorzieningen	<u>€ 357.311</u>	<u>€ 56.800</u>
		€ 596.886
Veranderingen in vlottende middelen		€ 403.068
-mutatie vorderingen	-€ 21.589	€ 55.037
-mutatie kortlopende schulden (incl egal rek)	<u>-€ 107.154</u>	<u>-€ 181.867</u>
		-€ 128.743
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		<u>€ 468.143</u>
		€ 276.238
Rentebate		€ 21.555
		€ 30.753
Kasstroom uit operationele activiteiten		<u>€ 489.698</u>
		€ 306.992
investeringen materiële vaste activa	-€ 157.600	-€ 361.839
desinvesteringen materiele vaste activa	€ 31.862	
desinvesteringen financiële vaste activa	<u>€ 480</u>	<u>€ 480</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten:		-€ 125.258
		-€ 361.359
Ontvangsten uit langlopende schulden	nvt € 0	€ 0
Aflossingen langlopende schulden	nvt € 0	€ 0
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		<u>€ 0</u>
		€ 0
mutatie liquide middelen		<u>€ 364.440</u>
		-€ 54.367

TOELICHTING OP DE BALANSPOSTEN 2016

(Bedragen in €)

Toelichting mutaties materiële vaste activa 2016

	Gebouwen en inrichting	Terreinen	Inventaris, apparatuur en ICT	Totaal
Aanschafprijs 1-1-2016	3.369.571	5.735	1.901.367	5.276.673
Cumulatieve afschrijvingen 1-1-2016	-2.657.220	0	-1.284.196	-3.941.416
Boekwaarde 1-1-2016	712.351	5.735	617.171	1.335.257
Mutaties boekjaar:				
Investerings	12.143	0	145.457	157.600
Desinvesteringen	-53.246	0	-292.040	-345.286
Afschrijvingen desinvesteringen	22.914	0	290.511	313.424
Afschrijvingen	-243.481	0	-172.050	-415.531
Saldo	-261.671	0	-28.121	-289.793
Aanschafprijs 31-12-2016	3.328.466	5.735	1.754.794	5.088.995
Cumulatieve afschrijvingen 31-12-2016	-2.877.788	0	-1.165.735	-4.043.522
Boekwaarde 31-12-2016	450.679	5.735	589.059	1.045.473

De gebouwen en terreinen van de gemeente zijn pro memorie (dus zonder waardering in geld) opgenomen. In 2016 hebben we de vaste activelijst in detail doorgenomen om vast te stellen welke activa nog aanwezig is. Dit heeft geleid tot gerapporteerde desinvesteringen.

De Stichting bezit van het totale terrein van 48.538 m² zelf 4.553 m², hetgeen gewaardeerd is tegen de verkrijgingprijs van € 5.735,-. De rest van het terrein is economisch eigendom van de Gemeente.

Toelichting mutaties financiële vaste activa 2016

Geamortiseerde waarde

	Boekwaarde	Investerings	Desinvest.	Resultaat	Boekwaarde	Koers
	31-dec-15	2016	2016	2016	31-dec-16	31-dec-16
Effecten voor langer dan 1 jaar:						
Staatsobligaties Nederland 93/23 7,5%	26.054	0	0	-480	25.574	147,56%
	26.054	0	0	-480	25.574	

Toelichting op de vlottende activa per 31 december 2016

		31-dec-16		31-dec-15	
Vorderingen					
Debiteuren		24.149		34.221	
Omzetbelasting		10.090		0	
Overige vorderingen	rente	20.487		15.897	
Overlopende activa:					
voortbetaalde kosten		33.709		13.060	
overige		1.848		2.620	
Totaal vorderingen			90.283		65.798
Liquide middelen					
Kasmiddelen		0		2.377	
Tegoeden op bank- en girorekeningen		3.988.211		3.621.403	
Totaal liquide middelen			3.988.211		3.623.781
Totaal vlottende activa			4.078.494		3.689.579

Toelichting op het eigen vermogen per 31 december 2016

Eigen vermogen	saldo		bestemming expl saldo	saldo
	31-dec-15		2016	31-dec-16
Algemene Reserve	1.621.865		-558.901	1.062.964
Bestemmingsreserves publiek				
Risicofonds personeel	1.344.149			1.344.149
Reserve Renovatie	76.742			76.742
Reserve lustrum	11.144			11.144
Reserve risico's			404.500	404.500
Bestemmingsreserve privaat:				
Ouderbijdragen	38.137			38.137
Totaal eigen vermogen	3.092.037		-154.401	2.937.636

De Algemene Reserve is ontstaan door bijdragen van het Rijk en anderen.

Uit de Reserve Risicofonds personeel kunnen risico's en tekorten in de personele sfeer worden afgedekt. Risico's zijn leerling-fluctuaties, ziekte, werkloosheid en juridische conflicten. Gewenste omvang: 15% van de personele lasten van 1 jaar.

Voor renovaties is in het verleden een reserve gevormd.

De reserve lustrum betreft het overschot van het lustrum 2010.

De reserve risico's is gevormd om de risico's zoals gedefinieerd in de risico-analyse af te dekken.

De bestemmingsreserve ouderbijdragen is het saldo van tekorten en overschotten in het verleden op de posten van de ouderbijdragen.

Toelichting op de voorzieningen per 31 december 2016

Voorzieningen	mutaties					kortlopend < 1 jaar	langlopend > 1 jaar
	saldo	dotaties	onttrekkingen	vrijval	saldo		
	31-dec-15	2016	2016	2016	31-dec-16		
Personeelsvoorzieningen	49.616	51.716	4.585	0	96.747	0	96.747
Groot onderhoud	732.206	410.884	100.704	0	1.042.386	430.000	612.386
Totaal voorzieningen	781.822	462.600	105.289	0	1.139.133		

Toelichting op de kortlopende schulden per 31 december 2016

Kortlopende schulden	31-12-2016		31-12-2015	
Crediteuren		112.647		105.925
Loonheffing en premies sociale verzekering	294.320		278.065	
Omzetbelasting	434		807	
		294.754		278.872
Schulden terzake pensioenen		73.162		71.272
Vooruit ontvangen ouderbijdrage		74.224		61.618
Overlopende passiva:				
Opgebouwde rechten VT, BT en PB	227.571		225.755	
Subsidies OC en W niet-geoormerkt	64.936		89.243	
Overige passiva	155.074		129.250	
Subsidies OC en W met bestedingsverplichting	4.044		0	
		451.625		444.248
Egalisatierekeningen		66.364		217.996
Totaal		1.072.775		1.179.930

De posten loonheffing en premies sociale verzekering, alsmede schulden ter zake van pensioenen betreffen de afdracht over december en de 13e maand.

De schuld inzake omzetbelasting heeft betrekking op de verhuur van kluisjes.

Vooruitontvangen ouderbijdragen: de ouderbijdrage van het lopende schooljaar wordt voor 5/12 deel toegerekend aan 2016 en voor 7/12 deel aan 2017. De per 31 december méér ontvangen bijdragen worden op de balans als kortlopende schuld opgenomen.

De grootste post bij de overlopende passiva, los van de egalisatierekeningen, is de aanspraak van het personeel op de vakantie-uitkering over de maanden juni t/m december.

Bestuur: Lorentz Casimir Lyceum

Brinnr: 25kx

G1. Verantwoording van subsidies waarvan het eventuele overschot wordt toegevoegd aan de lump sum

Omschrijving	Toewijzing		Bedrag van de toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	De prestatie is ultimo verslagjaar conform de subsidiebeschikking	
	Kenmerk	Datum			geheel uitgevoerd en afgerond	nog niet geheel afgerond
Studieverlof	777318-1	20-7-2016	€ 6.932	€ 6.932		X
Zomerschool	LENZO16045	8-4-2016	€ 19.500	€ 19.500	X	
totaal			<u>€ 26.432</u>	<u>€ 26.432</u>		

G2. Verantwoording van subsidies die volledig aan het doel/activiteit moeten worden besteed met verrekening van het eventuele overschot

G2.A. Aflopend per ultimo verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing		Bedrag van de toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	Totale kosten	te verrekenen ultimo verslagjaar
	Kenmerk	Datum				
totaal			<u>€ -</u>	<u>€ -</u>	<u>€ -</u>	<u>€ -</u>

G2.B. Doorlopend tot in een volgend verslagjaar.

Omschrijving	Toewijzing		Bedrag van de toewijzing	Saldo 1-1-2016	Ontvangen in verslagjaar	Lasten in verslagjaar	Totale kosten 31-12-2016	Saldo nog te besteden
	Kenmerk	Datum						
totaal			<u>€ -</u>	<u>€ -</u>	<u>€ -</u>	<u>€ -</u>	<u>€ -</u>	<u>€ -</u>

Afschrijf- termijn	saldo 31-dec-15	ontvangen inv subs 2016	toegerekende subsidies 2016	saldo 31-dec-16
-----------------------	--------------------	-------------------------------	-----------------------------------	--------------------

Verloop egalisatierekening doelsubsidies

2 lok meubilair	20	4.000	0	500	3.500
infra netwerk studiehuis	10	0	0	0	0
verbouwing studiehuis	10	0	0	0	0
Bètalokalen bouw 2007	10	1.200	0	1.200	0
Bètalokalen inrichting 2007	10	1.100	0	1.100	0
Bètalokalen ICT 2007	5	0	0	0	0
Bètalokalen bouw en inr 2008	10	22.076	0	11.035	11.041
NB Bètabedragen zijn steeds max de helft vd kosten					
Totaal Rijk		28.376	0	13.835	14.541

Verloop egalisatierekening gemeente

Uitbreiding 10 lokalen L-gebouw	10	82.573	0	82.573	0
Atrium (overkapping patio)+airco	10	35.317	0	35.317	0
Handvaardigheid theorielokaal	10	1.751	0	1.751	0
1e inrichting meubilair	20	55.495	0	5.045	50.450
	10	8.330	0	8.330	0
Totaal gemeente		183.466	0	133.016	50.450

Verloop egalisatierekening Universum Programma

5 beamers multimedia lokalen	6	0	0	0	0
Inrichting L60 2006, rest Bètasubs	10	1	0	0	1
bekabeling L50, L60, L85-8, C25, L62-66-80	5	0	0	0	0
leerlingsets binaslok, C24+23, bord L62	10	2.754	0	1.379	1.375
7 beamers bètalokalen	6	0	0	0	0
toetsenborden, schermen L88, L89	5	0	0	0	0
infra C23 tm C26, binaslok en L67	5	0	0	0	0
Totaal Universum Programma		2.753	0	1.379	1.374

Verloop egalisatierekening Focusgelden

2 kantoren leerlingbegeleiders	10	2.172	0	2.172	0
meubilair en inr kantoren II beg	10	1.230	0	1.230	0
Totaal Focusgelden		3.402	0	3.402	0

Totaal generaal		217.997	0	151.632	66.365
-----------------	--	---------	---	---------	--------

Toelichting op de egalisatierekeningen:

Egalisatierekeningen waren voor meerjarige doelsubsidies verplicht sinds het verslagjaar 2000. De verstrekte subsidie wordt verminderd met de investering die ervan gedaan is, en de afschrijvingslasten die uit de investering voortkomen, worden gecompenseerd door jaarlijkse vrijval van de egalisatierekening voor hetzelfde bedrag. Als de investering is afgeschreven, staat de egalisatierekening voor die post op 0.

Dezelfde systematiek wordt ook gehanteerd voor investeringen die gedaan zijn met gelden van het Unversumprogramma, de Gemeente Eindhoven en de Focusgelden.

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN EN ACTIVA:

In mei 2016 heeft het Lorentz Casimir Lyceum een contract afgesloten met ICS Adviseurs voor het opstellen van een masterplan voor de upgrade en transformatie van het gebouw. De contractwaarde was € 63.196,85. De werkzaamheden zijn begonnen in 2016; begin 2017 is het masterplan afgerond. Als onderdeel van het opstellen van het masterplan zijn in 2016 contracten gesloten met Klictet voor ontwerpdiensten in de vorm van het verrichten van installatietechnische en bouwfysische ontwerpen (contractwaarde € 34.207) en met DAT architecten voor ontwerpdiensten (contractwaarde € 55.600). De werkzaamheden van Klictet en DAT zijn rond februari 2017 afgerond. Deze bedragen voor ICS Adviseurs, Klictet en DAT zijn betaald door de gemeente Eindhoven omdat zij eigenaar is van het gebouw.

Het Lorentz Casimir Lyceum heeft in 2015 in Orionverband na een Europese aanbesteding, een nieuw contract voor lesmateriaal afgesloten met Iddink. Het contract is ingegaan op 1 april 2015 en geldt voor onbepaalde tijd. Partijen kunnen de overeenkomst jaarlijks opzeggen.

In 2014 heeft het Lorentz Casimir Lyceum in Orionverband een nieuw leasecontract gesloten met Canon Nederland B.V. voor digitale kopieer- en afdruksystemen. Het contract heeft een looptijd van vijf jaar.

Per 1 oktober 2014 heeft de school een schoonmaakcontract afgesloten met Essential Schoonmaakdiensten B.V. Het is een driejaarscontract voor schoonmaak en glasbewassing.

Via de projectgroep "Energie voor scholen" is voor zowel gas als elektriciteit per 1 januari 2015 een nieuw contract gesloten. Het contract met Eneco Zakelijk B.V. voor aardgas loopt van 1 januari 2015 tot 1 januari 2021; het contract voor elektriciteit met De Vrije Energieproducent B.V. loopt eveneens van 1 januari 2015 tot 1 januari 2021.

De school heeft in 2008, conform de regelgeving, de vordering op het Ministerie van OC&W afgeboekt die kan ontstaan als de school in enig jaar op een ander moment dan 1 augustus wordt opgeheven. Hier is dus sprake van een voorwaardelijk actief. De hoogte van deze theoretische vordering is € 486.446.

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016
(bedragen in €)

BATEN:	2016	2015
<u>Rijksbijdragen O,C en W</u>		
Lumpsumvergoeding:		
Personeel	6.402.216	6.179.671
Materieel	837.243	834.148
Toerekening overige investeringssubsidies	13.835	13.835
Niet-geoormerkte OCW subsidies passend onderwijs	130.700	116.890
Niet-geoormerkte OCW subsidies lesmat.	347.695	344.802
Geoormerkte subsidies OCW: lerarenbeurs/zij-instroom	14.555	25.711
Niet-geoormerkte OCW subsidies overig	293.898	271.303
Totaal	8.040.142	7.786.361
<u>Overige overheidsbijdragen</u>		
Gemeentelijke bijdragen:		
Toerekening investering gemeente	133.016	169.911
Overige gemeentelijke bijdragen	2.500	1.500
Overige:		
Toerekening investeringen		
Universum Programma	1.379	1.674
Duurzaam Bèta		
Europees Platform	0	124
Totaal	136.895	173.209
<u>Overige baten</u>		
Verhuur ruimten incl kluisjes	6.706	11.635
Ouderbijdragen	156.591	133.449
Deelnemers Cambridge, Delf	73.610	62.833
REC cluster 4/ Focus		
toerekening investering	3.402	3.400
REC cluster 4/ Focus	70.306	76.692
Vrijval niet-geoormerkte subsidies		
Overig	18.190	34.259
Totaal	328.805	322.268
	8.505.842	8.281.839

LASTEN:	2016	2015	
Personele lasten naar kostensoorten:			
Lonen en salarissen	5.182.255	5.139.439	
Sociale lasten	621.509	592.382	
Pensioenlasten	637.139	631.377	
Personeel niet in loondienst	29.919	8.203	
WGA ERD premie	0	0	
Overige	127.776	160.963	
Subtotaal personele lasten	6.598.597	6.532.363	
Teruggaaf Belastingdienst Zvw			
Uitkering ZW/ WAZO/WAO/Wia via UWV	-48.975	-21.548	
Subsidie begeleiding en reïntegratie		-3.000	
Levensloopverlof uitbetaling aan wg	0	-122.252	
	-48.975	-146.800	
Totaal personele lasten	6.549.622	6.385.563	
Afschrijvingen			
Gebouwen/lokalen/inrichting Stichting	243.481	327.034	
Inventaris, apparatuur, ICT	172.050	202.476	
Totaal afschrijvingen	415.531	529.510	
Huisvestingslasten			
Klein onderhoud gebouwen	45.886	55.085	
Energie en water	106.589	95.264	
Schoonmaakkosten	205.383	213.325	
Heffingen	4.581	4.042	
Dotatie Voorziening groot onderhoud	410.884	260.884	
Asbestsanering	544	0	
Overige	31.005	38.299	
Totaal huisvestingslasten	804.870	666.899	
Overige materiële lasten:			
Leerlingadministratie licentie	22.925	26.032	
Licenties software overig	44.141	58.791	
Onderhoudscontracten ICT	4.257	4.190	
Kosten systemen	21.998	25.503	
Contributies	20.557	26.164	
Accountant controle jaarrek en bekost geg	15.512	12.966	
Afdracht Vavoleerlingen	30.415	39.450	
Overige administratie, beheer, bestuur	45.918	33.095	
Totaal bestuur/beheer/administratie	205.723	226.192	
Huurkosten schoolboeken	191.029	145.895	
Kosten koop schoolboeken	99.214	115.576	
Klassensets, alg lesmat.	84.651	52.875	
Kopieerkosten	32.390	32.113	
Vakbudgetten	42.738	37.015	
Overige invent., app.,leermiddelen	122.342	139.277	
Totaal inventaris, apparatuur,leermiddelen	572.364	522.750	
PR/Open dag/advertenties	30.691	24.120	
Overig	102.517	118.546	
Totaal overige lasten	133.208	142.666	
Totaal overige materiële lasten	911.294	891.608	

Financiële baten en lasten

Financiële baten:

Rente spaarrekeningen,
koersverschil effecten

	21.075		30.273
Totaal financiële baten	21.075		30.273

Accountantskosten 2016

	31-12-2016		31-12-2015	
Totale honoraria jaarrekeningcontrole	15.512		11.314	
Totale honoraria niet-controlediensten (In Control Framework, fiscaal advies)	0		1.653	
Totaal		15.512		12.967

Toelichting op de verschillen tussen realiteit en begroting 2016

Per saldo was het resultaat 2016 € 121.187 meer negatief dan begroot. De belangrijkste afwijkingen betroffen:

- De bate uit hoofde van de prestatiebox was lager dan begroot (+ € 19.036)
- De baten uit ouderbijdrages waren hoger in verband met het hoger aantal leerlingen per 1 oktober 2016 (+ € 36.079)
- Lagere scholingskosten en kosten voor coaching (+ € 19.571)
- Lagere kosten van de ARBO dienst (+ € 2.568)
- Eind 2016 heeft een extra dotatie aan de voorziening groot onderhoud plaatsgevonden op basis van de in de risico-analyse aangegeven onzekerheid over beschikbare gelden vanuit de gemeente (- € 150.000)
- De kosten van onderhoudscontracten waren lager dan verondersteld in het onderhoudsplan (+ € 8.888)
- Lagere licentiekosten (+ € 17.716)
- Als gevolg van de onverwacht hogere instroom waren de loonkosten en de kosten van lesmateriaal hoger (- € 151.781)
- Lagere kosten voor werving van leerlingen (+ € 17.109)
- Doordat de upgrade van het gebouw later zal starten waren de onderhoudskosten en de kosten voor bouwbegeleiding lager (+ € 37.168)
- Lagere vaksectiegebonden kosten (+ € 10.974)

Voorstel resultaatbestemming 2016

Resultaat 2016	€	-154.401
Te onttrekken aan Algemene reserve	€	558.901
Toe te voegen aan Reserve risico's	€	404.500

Toelichting op het voorstel:

Op basis van de risico-analyse is een Reserve Risico's gevormd ten laste van de Algemene Reserve.

IX Continuïteitsparagraaf

In deze paragraaf beschrijft het Lorentz Casimir Lyceum hoe ze omgaat met concrete toekomstverwachtingen voor de komende paar jaar.

Gegevensset

Tabel personele bezetting en leerlingaantallen.

		2016	2017	2018	2019
1	Personele bezetting in FTE	95,2	97,5	95,0	94,3
2	Management & Directie	4,0	4,0	4,0	4,0
3	Onderwijzend personeel	69,5	71,5	69,5	69,0
4	Overige medewerkers	21,7	22,0	21,5	21,3
5	Leerlingaantallen	1220	1230	1200	1190

Toelichting op de tabel:

De inzet van personeel

In de begroting 2017 en latere jaren is rekening gehouden met meer taakuren voor gepersonaliseerd onderwijs en internationalisering. De in de meerjarenbegroting veronderstelde daling van het aantal leerlingen vanaf 2018 zal leiden tot een daling van de totale FTE van zowel onderwijzend personeel als overige medewerkers. Er zijn geen plannen om aan de hoeveelheid lessen te tornen.

De directie van de school bestaat uit de rector/bestuurder plus drie conrectoren.

De verwachte leerlingaantallen

In 2016 was de instroom van brugklasleerlingen zeer hoog. In de meerjarenbegroting zijn we ervan uitgegaan dat in het schooljaar 2017/2018 het leerlingaantal nog iets hoger zal zijn waarna het leerlingaantal zal dalen tot 1190 in 2019. Dit is name gebaseerd op de demografische ontwikkelingen in Eindhoven en de omliggende gemeenten.

Meerjarenbegroting Lorentz Casimir Lyceum 2017-2021

Leerlingen
(incl VAVO)

	1230	1200	1190	1190	1175
	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
BATEN					
Rijksbijdragen OCW	€ 8.667.698	€ 8.748.100	€ 8.522.571	€ 8.463.049	€ 8.454.659
Overige overheidsbijdragen	€ 7.045	€ 7.045	€ 7.045	€ 7.045	€ 7.045
Overige baten	€ 332.805	€ 307.487	€ 272.326	€ 266.633	€ 260.531
Totaal baten	€ 9.007.549	€ 9.062.632	€ 8.801.941	€ 8.736.727	€ 8.722.235
LASTEN					
Personele lasten	€ 7.163.265	€ 7.042.810	€ 6.874.270	€ 6.847.868	€ 6.801.535
Afschrijvingen	€ 307.802	€ 253.296	€ 270.861	€ 259.092	€ 267.134
Huisvestingslasten	€ 537.152	€ 628.950	€ 645.423	€ 652.744	€ 656.994
Overige instellingslasten	€ 961.908	€ 938.726	€ 928.415	€ 923.415	€ 919.449
Totaal lasten	€ 8.970.127	€ 8.863.782	€ 8.718.969	€ 8.683.119	€ 8.645.112
Financiële baten	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
Financiële lasten		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Saldo rente	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
Exploitatieresultaat	€ 57.422	€ 218.850	€ 102.972	€ 73.607	€ 97.123

Tabel meerjarenbalans

	2016	2017	2018	2019
Vaste activa	1.071.047	1.351.865	1.544.089	1.452.248
Immateriële vaste activa	0	0	0	0
Materiele vaste activa	1.045.473	1.326.771	1.519.475	1.428.114
Financiële vaste activa	25.574	25.094	24.614	24.134
Vlottende activa	4.078.494	3.848.618	3.873.030	4.133.313
TOTAAL ACTIVA	5.149.544	5.200.487	5.417.123	5.585.566
Eigen vermogen	2.937.636	2.995.058	3.213.908	3.316.880
Algemene reserve	1.062.964	1.197.128	1.415.978	1.518.950
Reserve risicofonds personeel	1.344.149	1.344.149	1.344.149	1.344.149
Reserve renovatie	76.742	0	0	0
Reserve lustrum	11.144	11.144	11.144	11.144
Reserve risico's	404.500	404.500	404.500	404.500
Reserve Ouderbijdragen	38.137	38.137	38.137	38.137
Voorzieningen	1.139.133	1.101.523	1.116.779	1.210.003
Langlopende schulden				
Kortlopende schulden	1.072.775	1.103.906	1.086.436	1.058.683
TOTAAL PASSIVA	5.149.544	5.200.487	5.417.123	5.585.566

Toelichting op de tabel:

In de komende jaren houdt de school een fors eigen vermogen. Als kleine school, volgens de norm van de commissie Don, mag de school ook een behoorlijk eigen vermogen bezitten. Een kleine school is tenslotte gevoeliger voor risico's dan een groep scholen die samen onder een bestuur vallen.

Overige rapportages

Interne risicobeheersingssysteem

Het interne risicobeheersingssysteem wordt beschreven in verschillende, samenhangende documenten. Het handboek goed bestuur vormt het kerndocument voor het bestuur. Het vormt deels een overlap met andere, wettelijk verplichte documenten, zoals stichtingsstatuten en het managementstatuut.

Het bestuur van de school is ingericht volgens het raad van toezichtmodel. De rector/bestuurder bestuurt de stichting onder toezicht van de raad van toezicht en voert als zodanig het bevoegd gezag over de onder de stichting ressorterende school. Zij legt aan de raad van toezicht verantwoording af over het functioneren van de stichting en de onder de stichting ressorterende school. Het besturen gebeurt met inachtneming van de statuten en het op basis daarvan vastgestelde reglement voor de raad van toezicht en bestuursreglement, alsmede met inachtneming van de op de stichting en de onder de stichting ressorterende school van toepassing zijnde Code Goed Bestuur, wettelijke voorschriften en op basis daarvan vastgestelde regelingen.

Vanuit dit toezichtskader schrijft de directie iedere vier jaar een schoolplan waarin de strategische doelen op middellange termijn worden beschreven. Voor de dagelijkse procesgang fungeert het handboek administratieve organisatie en eventuele aanvullende procedures, als kader.

De bestuurder verschaft de raad van toezicht periodiek informatie over het beleid, de doelrealisaties, de prestaties en de resultaten van de afspraken in het kader van de (meerjaren)begroting, het strategisch (meerjaren)beleid, het jaarplan en de missie en visie van de stichting. De informatievoorziening is beschreven in het bestuursreglement.

Risico-analyse

Door het opstellen van een meerjarenbegroting en een risicoanalyse krijgen wij vroegtijdig inzicht in mogelijke knelpunten, en richten hier vervolgens het financiële beleid op. In 2015 is de risico-analyse opnieuw uitgevoerd en in 2016 geactualiseerd.

Het Lorentz Casimir Lyceum loopt grotere risico's dan de meeste andere scholen omdat zij een klein bestuur is met slechts een school en locatie. Dat betekent dat we als school alle risico's zelf moeten dragen en proberen af te dekken en risico's niet gezamenlijk kunnen dragen met collega scholen.

Het belangrijkste risico dat de school kent is de terugval van leerlingen. Dit kan zowel de gestage terugloop van leerlingen zijn als een incident dat zich voordoet waardoor de school grote imagoschade oploopt en in een jaar een zeer sterke terugloop instromende leerlingen heeft. Een kleine school als het Lorentz Casimir Lyceum zal dit lastig kunnen opvangen. De school houdt een stevige buffer aan om in ieder geval gespreid over een aantal jaren een dergelijke klap te kunnen opvangen.

Andere risico's zijn de onzekere financiële consequenties van het Integraal Huisvestingsplan door de gemeente Eindhoven en bezuinigingen bij het ministerie op de bekostiging van het onderwijs.

Risico-analyse Lorentz Casimir Lyceum

IMPACT	€ 250.000 - >	25.000 e.v.	75.000 e.v.	125.000 e.v.	175.000 e.v.	225.000 e.v.
	€ 100.000 - € 250.000	17.500	52.500	87.500	122.500	157.500
	50.000 - € 100.000	7.500	22.500	37.500	52.500	67.500
	€ 20.000 - € 50.000	3.500	10.500	17.500	24.500	31.500
	€ 0 - € 20.000	1.000	3.000	5.000	7.000	9.000
		Zeer onwaarschijnlijk 0 - 20%	Onwaarschijnlijk 20 - 40%	Mogelijk 40 - 60%	Waarschijnlijk 60 - 80%	Zeer waarschijnlijk 80 - 100%
KANS						

RISICO

Impact	Kans	I*K
--------	------	-----

Rubriek Oorzaak Mogelijke risico's Gevolg Beheersingsmaatregel

1) **Leerlingen**

a	Demografische ontwikkelingen leidend tot onverwachte extra daling leerlingen.	Dalende leerlingaantallen	Lagere bekostiging (personeel en materieel)	Personeel in lijn brengen met daling leerlingaantal; planning # klassen en groepen	€ 20 - € 50 k	Onwaarschijnlijk 20% -40%	€ 10.500
b	Lagere instroom door verslechtering concurrentiepositie school.			Open dagen, pluskukels, minilessen etc	€ 20 - € 50 k	Zeer onwaarschijnlijk 0-20%	€ 3.500
c	Een incident levert enorme imagoschade op (leerlingaantal daalt gedurende aantal jaren). Bijvoorbeeld: incidenten tijdens reizen, onheus gedrag van medewerkers, negatieve verhalen door medewerkers, ongelukken op school.			Communicatieprotocol bij verschillende situaties die kunnen optreden	€ 50 - € 100 K	Zeer onwaarschijnlijk 0-20%	€ 7.500
d	Meer tussentijdse uitstroom van leerlingen o.m. ivm andere toelatingsprocedure (op basis van advies basisschool)			Lagere bekostiging; slechtere score op de kwaliteitskaart	€ 20 - € 50 k	Mogelijk 40% -60%	€ 17.500

e	Meer leerlingen met extra ondersteuning	Meer zorgleerlingen dan financieel gedekt wordt door het samenwerkingsverband	Te hoge personeelskosten; hogere kosten leermiddelen	Extra leerlingbegeleiding inzetten; evt klassenassistenten, geen onbeperkte aanname zorgleerlingen	€ 20 - € 50 k	Mogelijk 40% -60%	€ 17.500
---	---	---	--	--	---------------	-------------------	----------

2)

Kwaliteit onderwijs

a	Deskundigheid/scholing personeel	Leerlingen onvoldoende kunnen voorzien van gepast onderwijs.	Begeleiding en resultaten vallen tegen en ouders spannen een proces aan.	Scholing docenten	0 - € 20 k	Onwaarschijnlijk 20% -40%	€ 3.000
b	Onvoldoende draagvlak voor onderwijsvernieuwing onder personeel (o.m. vanwege werkdruk)	Het personeel is onvoldoende toegerust voor de gestelde taken	Daling aantal leerlingen; hogere kosten scholing en coaching	Aannamebeleid, permanente scholing, functioneringsgesprekken, coaching	€ 20 - € 50 k	Onwaarschijnlijk 20% -40%	€ 10.500
c	Periodiek kwaliteitsonderzoek	Onvoldoende differentiatie naar behoefte leerlingen	Slechtere score kwaliteitskaart	Uitvoeren van schoolbeleid	€ 20 - € 50 k	Mogelijk 40% -60%	€ 17.500

3)

Personeel en organisatie

a	Onvrede over het werk, hoge werkdruk, conflicten	Vertrekregelingen ivm arbeidsconflict	Ontslagvergoeding	Gesprekkencyclus, personeelsbeleid	0 - € 20 k	Mogelijk 40% -60%	€ 5.000
b	Capaciteitsprobleem	School is onvoldoende is staat goede en enthousiaste docenten te werven	Imagoprobleem, dalend leerlingaantal	Aannamebeleid, personeel ambassadeursrol geven, promotiebeleid	€ 20 - 50 k	Onwaarschijnlijk 20% -40%	€ 10.500
c	Entreerecht, opbouw personeelsbestand (veel LD docenten)	Eisen en verplichte percentages van de functiemix te hoog	Risico vertrek; te duur personeelsbestand voor jaren	Promotiebeleid	0 - € 20 k	Onwaarschijnlijk 20%-40%	€ 3.000
d	Interne taakbeleid en regelgeving ministerie	Ervaren werkdruk; aanpassing taakbeleid leidend tot extra kosten	Oplopend ziekteverzuim wegens langdurige ziektegevallen; extra kosten ivm afsluiten nieuwe cao	ziekteruimbeleid, seniorenbeleid (wat betreft taakverdeling, roosterwensen), inzet bedrijfsarts	€ 50 - € 100 K	Onwaarschijnlijk 20% -40%	€ 22.500

4)

Huisvesting

a	Onzekere bekostiging Integraal Huisvestingsplan	Financiële ruimte bij de gemeente om gebouwrenovaties te bekostigen	Huisvestingskosten hoger; hogere investeringen (afschrijvingskosten); kwaliteit huisvesting gaat omlaag; risico van verborgen gebreken in gebouw	Frequent overleg met gemeente; pas geld uitgeven als financiën zijn verzekerd	> € 250	Zeer waarschijnlijk 80% - 100%	€ 225.000
---	---	---	--	---	---------	--------------------------------	-----------

5) **Wet en regelgeving**

a	Bezuiniging bij het ministerie op bekostiging	Instabiliteit van de bekostiging door de overheid	Lagere bekostiging per leerling	Politieke veranderingen volgen en hierop monitoren	€ 50 - € 100 k	Mogelijk 40% -60%	€ 37.500
b	Procedures niet formeel vastgelegd en/of nageleefd	Onrechtmatig handelen door medewerker(s); niet naleven procedures	Overheid legt boete op	Integriteitsbeleid, veiligheidsbeleid, tijdig betrekken extern advies.	0 - € 20 k	Mogelijk 40% - 60%	€ 5.000

6) **Veiligheid**

a	Regels en procedures worden onvoldoende nageleefd	Incidenten op het gebied van fysieke of sociale veiligheid	Imagoschade; financiële claims	Pestprotocol, toezicht, mentortraining, voorlichting door externe partijen (HALT, Humanitas), risico-inventarisatie en - evaluatie; extra investering in veiligheidsvoorzieningen	€ 50 - € 100 k	Zeer onwaarschijnlijk 0-20%	€ 7.500
b	Onveilige verkeerssituatie rondom school (ook ivm aanpassingen Celebeslaan)	Verkeersongevallen van leerlingen/personeel	Imagoschade; financiële claims	Deelname aan overleg gemeente	0 - € 20 k	Zeer onwaarschijnlijk 0-20%	€ 1.000

Rapportage Raad van Toezicht Stichting ABVOE (RvT) voor Jaarverslag 2016

De RvT heeft in 2016 zes keer, op basis van door de bestuurder aangeleverde management rapportages, een regulier overleg gehad met de bestuurder. Waar nodig zijn er tussentijdse besprekingen geweest tussen leden van de RvT (met name vanuit de Remuneratie Commissie en Audit Commissie), bestuurder en andere MT leden van het LCL. Leden van de RvT hebben twee keer een vergadering van de MR en één keer een vergadering van de OC bijgewoond als toehoorders.

De onderwerpen, die één of meer keer besproken zijn en waarvoor toetsing, advies en/of besluitvorming gevraagd is aan de RvT, waren (in willekeurige volgorde):

- **Schoolplan 2021.** De RvT is meegenomen in het proces van visie vorming tot de totstandkoming van een concept Schoolplan 2021, dat uiteindelijk in december door de pMR is goedgekeurd. Dit Schoolplan vormt de basis voor een concrete invulling van de jaar/beleidsplannen van de secties en afdelingen, waarin ook SMART doelstellingen zullen worden opgenomen. Het proces is doorlopen met betrokkenheid en input van medewerkers, leerlingen, ouders en RvT. Het proces heeft langer geduurd dan initieel gepland, echter met de uitvoering van het plan kon op tijd al tijdens het proces worden begonnen.
- **Integraal Huisvesting Plan (IHP).** Op basis van de getekende overeenkomst IHP tussen de gemeente Eindhoven en betrokken scholen (van 21 januari 2016) en gezien het belang en consequenties voor de school is dit onderwerp op iedere vergadering en daar waar nodig ook tussentijds besproken. Daarbij zijn deelonderwerpen als het bouwvoorbereidingskrediet, offertetraject bouwbegeleiding, de schouwrapportage (technische staat gebouwen) van AlphaConsultancy B.V. (in opdracht van ICS), de presentatie van ICS t.a.v. status upgrade & transformatie, mogelijkheden tot voorfinanciering van de transformatie.
- **Open dag 16 januari 2016 en nieuwe aanmeldingen.** Door betrokkenen ervaren als succesvol en sfeervol. 630 schoolgidsen uitgedeeld. In totaal 261 nieuwe aanmeldingen t.o.v. 187 in de begroting voor 2016. De RvT heeft goedkeuring gegeven aan een budgetoverschrijding voor het deel dat de periode augustus-december betreft (maximaal 183.137€). Het uiteindelijke overschrijding is binnen dit bedrag gebleven.
- **Financiën.** De meerjarenbegroting 2017-2021 (inclusief investeringsbegroting) is besproken met de Audit Commissie en met de RvT en na aanpassingen vastgesteld en goedgekeurd. Het jaarverslag 2015 is besproken en goedgekeurd. Het accountantsverslag 2015 en de kwartaalrapportages 2016 zijn besproken. Er is een offerte traject doorlopen met 3 Accountancy kantoren, waarna beslissing is genomen om door te gaan met Govers Onderwijs Accountants voor Accountancy. De Govers Onderwijs Benchmark VO Orion-scholen 2015 is besproken. Actie is genomen om te kijken of de schoonmaakkosten omlaag kunnen d.m.v. een nieuwe aanbesteding (in 2017).
- **(Examen)resultaten en doorstroom.** Diverse malen besproken en beoordeeld, voor zover mogelijk, of er trends en oorzaken zijn te ontdekken, welke acties er genomen zijn (o.a. pilot zomerschool) en wat het effect van die acties (gaat) zijn. Ter vergelijking o.a. gekeken naar resultaten Orion-scholen, resultaten van de onderwijsinspectie (inspectiekader Magnaview) en naar aansluiting op HBO en Universitair onderwijs. Kennisgenomen van alle prijzen en trofeeën, die het LCL en leerlingen individueel hebben ontvangen. Ook zijn de ontwikkelingen rondom passend onderwijs besproken.
- **Personele zaken.** Er is gekeken naar ziekteverzuimcijfers, welzijn (waaronder lesuitval), scholing en e.e.a. is vergeleken met andere Orion-scholen en landelijke gegevens.
- **RTTI.** De resultaten van de pilot en de verder implementatie besproken.
- **ICT jaarverslag 2015.** De RvT heeft een beeld gekregen van de status en ontwikkelingen t.a.v. hardware, infrastructuur, software (distributie), verdergaande digitalisering, BYOD en de plannen voor een nieuwe website, die begin 2017 beschikbaar zal zijn.
- **Samenwerking en externe oriëntatie.** De RvT heeft naar de overwegingen en argumenten gekeken bij de heroriëntatie predicaat excellente school en kan zich vinden in de beslissing om in 2017 geen aanvraag te doen en dit onderwerp weer te agenderen in 2018. De RvT heeft kennisgenomen van de initiatieven rondom de samenwerking met het Groendomein Wasven en van de status als Brainport school. Er is door de bestuurder een Communicatie & PR commissie ingesteld, die hier nadrukkelijk ruchtbaarheid aan zal gaan geven. Internationalisering is onderwerp van gesprek geweest, concrete(re) invulling wordt verwacht in de uitwerkingen en operationalisering van het Schoolplan 2021

- **Governance.** Het Handboek Goed Bestuur is afgerond en het Management Statuut is definitief gemaakt. Het Check Formulier Governance Code VO en specifieke cases zijn gebruikt in een workshop op 28 september 2016, waarin RvT en bestuurder het functioneren en de samenwerking heeft geëvalueerd. De daaruit voortgekomen acties zijn opgevolgd. De Remuneratie Commissie heeft op 29 juni een voortgangsgesprek gehad met de bestuurder (o.a. aan de hand het ontwikkelde doelstellingen dashboard). Op 23 november heeft de Remuneratie Commissie een beoordelingsgesprek gehad met de bestuurder. Op 29 juni heeft de RvT onder dankzegging afscheid genomen van Hettie Ackermans en Atul Sinha, die hun toegestane termijn als lid van de RvT hebben afgerond. Vanaf diezelfde dag is Gerlof van den Haak Secretaris van de RvT en krijgt de RvT ondersteuning van Emmely Bunk-Kuijpers voor het notuleren van de vergaderingen. Op 3 februari is Monique List toegetreden tot de remuneratie commissie. De RvT heeft gekeken naar de wijzigingen in onderwijswetgeving t.a.v. versterking bestuurskracht en zal eventuele impact operationeel meenemen vanaf 2017. De RvT heeft een eerste zelfevaluatie gepland op 12 april 2017.

X Bijlagen

GEGEVENS OVER DE RECHTSPERSOON

Naam instelling: Stichting Algemeen Bijzonder Voortgezet Onderwijs Eindhoven (afgekort ABVOE)

Adres: Celebeslaan 10-20

Postcode/plaats: 5641 AG EINDHOVEN

Telefoon: 020-2909420

Fax: 040-2908749

E-mail: school@lcl.nl

Internet site: <http://www.lcl.nl>

Bestuursnummer: 40232

Contactpersoon: Joyce Bouwens

Telefoon: 040-2909420

E-mail: bouwens.j@lcl.nl

Brinnummer: 25KX

Naam van de school: Lorentz Casimir Lyceum

Sector: VO (havo-vwo)

Bezoldiging topfunctionarissen

Het Lorentz Casimir Lyceum behoorde in 2016 tot bezoldigingsklasse C. Het aantal complexiteitspunten per criterium voor 2016 waren als volgt:

- Criterium driejaarsgemiddelde totale baten, aantal complexiteitspunten = 4
- Criterium driejaarsgemiddelde aantal leerlingen, aantal complexiteitspunten = 1
- Criterium gewogen aantal onderwijssoorten, aantal complexiteitspunten = 2

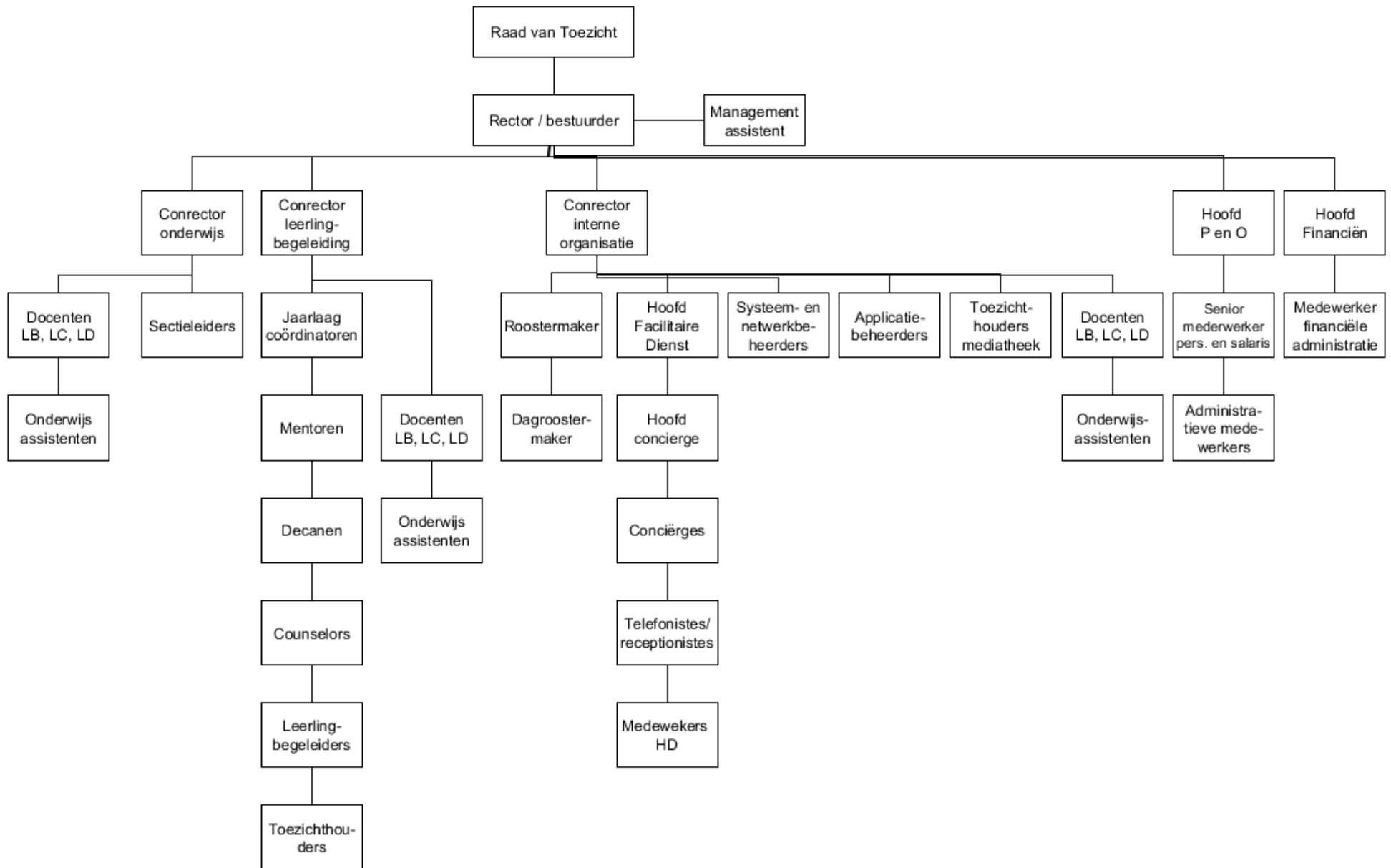
Bezoldiging topfunctionarissen

Volgens Wet Normering Topinkomens

bedragen * € 1

Bestuurders:	Mw. Drs. J. Baart MGM	Mw. Drs. P. Verstegen-Bogers	Dhr. H. Prinsen	Dhr. P. van Dijck
Functiegegevens	Rector	Conrector	Conrector	Conrector
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in FTE)	1,00	1,00	1,00	1,00
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja	ja	ja
Individueel WNT maximum	€ 128.000,00	€ 128.000,00	€ 128.000,00	€ 128.000,00
Beloning	€ 90.670,23	€ 73.045,89	€ 79.415,36	€ 76.946,63
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 12.179,43	€ 10.585,71	€ 10.585,71	€ 10.091,10
Subtotaal	€ 102.849,66	€ 83.631,60	€ 90.001,07	€ 87.037,73
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
Totaal bezoldiging	€ 102.849,66	€ 83.631,60	€ 90.001,07	€ 87.037,73
Gegevens 2015				
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/9-31/12	3/4-31/12	3/4-31/12	1/8-31/12
Omvang dienstverband in 2015	1,00	1,00	1,00	1,00
Beloning	€ 27.515,00	€ 76.244,00	€ 76.107,00	€ 31.584,00
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 4.094,00	€ 10.823,00	€ 11.372,00	€ 4.130,00
Totaal bezoldiging 2015	€ 31.609,00	€ 87.067,00	€ 87.479,00	€ 35.714,00

Toezichthouders:	Dhr. Ir. J. Blankevoort	Dhr. Drs. P. Aben	Dhr. Ir. G. Van den Haak	Mw. Drs. M. List	Dhr. Dr. O. Raz	Mw. Mr. M. Nieuweboer-Van Giersbergen	Mw. H. Ackermans-Meussen MA	Mw. Mr. M. de Boer	Dhr. A. Sinha
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid				
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12		1/1-30/6		1/1-30/6
Individueel WNT maximum	€ 19.200,00	€ 12.800,00	€ 12.800,00	€ 12.800,00	€ 12.800,00		€ 6.400,00		€ 6.400,00
Beloning	€ 1.250,00	€ 750,00	€ 750,00	€ 750,00	€ 750,00		€ 375,00		€ 375,00
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00				
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00				
Subtotaal	€ 1.250,00	€ 750,00	€ 750,00	€ 750,00	€ 750,00		€ 375,00		€ 375,00
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00				
Totaal bezoldiging	€ 1.250,00	€ 750,00	€ 750,00	€ 750,00	€ 750,00		€ 375,00		€ 375,00
Gegevens 2015									
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/9-31/12	1/9-31/12	1/9-31/12	1/9-31/12	1/9-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/7	1/1-31/12
Beloning									
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 250,00	€ 250,00	€ 250,00	€ 250,00	€ 250,00	€ 1.250,00	€ 750,00	€ 438,00	€ 750,00
Beloningen betaalbaar op termijn									
Totaal bezoldiging 2015	€ 250,00	€ 250,00	€ 250,00	€ 250,00	€ 250,00	€ 1.250,00	€ 750,00	€ 438,00	€ 750,00

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de Raad van Toezicht van
Stichting Algemeen Bijzonder Voortgezet Onderwijs Eindhoven
Celebeslaan 10
5641 AG EINDHOVEN

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Algemeen Bijzonder Voortgezet Onderwijs Eindhoven te EINDHOVEN gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Algemeen Bijzonder Voortgezet Onderwijs Eindhoven op 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs;
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1 Referentiekader van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016.

De jaarrekening bestaat uit:

- (1) de balans per 31 december 2016;
- (2) de staat van baten en lasten over 2016; en
- (3) de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen; en
- (4) de bijlage 'bezoldiging bestuurders en toezichthouders'.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016 vallen. Onze verantwoordelijkheden op gronde hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Algemeen Bijzonder Voortgezet Onderwijs Eindhoven, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf 2.2.3 Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, paragraaf 2.2.3 Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de overige OCW wet- en regelgeving.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen. In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderwijsinstelling in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de onderwijsinstelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de onderwijsinstelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

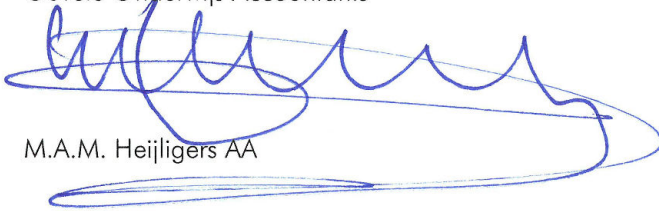
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Eindhoven, 15 mei 2017
Govers Onderwijs Accountants

A handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the bottom.

M.A.M. Heijligers AA

Bijlage bij de controleverklaring:

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de onderwijsinstelling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.